CAPITA PIETATIS ET RELIGIONIS CHRISTIANAE VERSIBVS

Græcis comprehensa ad institutionem puerilem, cum interpretatione Latina.

VERI EPISCOPI SOLICITVDO & presbyterorum cura indicata de cap. XX. act. apost.

Υποθῆκαι *Salomonis, ut uitentur consortia prauorum, de Teutonicis uersibus translatæ in Græcos & Latinos, à*

IOACH. CAMERARIO PAB.

PRECES CHRISTIANAE expositæ uersibus heroicis, à Ioan. Stigelio.

LIPSIAE
IN OFFICINA, VALENTINI PAPAE.
ANNO
M. D. XLIX.

Bernhardus.

Anno 1551.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI ILLVSTRI principi ac Domino Domino Geor gio principi ad Anhalt &c. adiutori rei Ecclesiasticæ Merspurg. Domino S. clementissimo,

IOACH. CAMER. PABERG. S. D.

ETIIT NVPER ILLVstris clementia tua à me perbenignè, ut ad se mitterem uersus κατηχητικοὺς Christianæ pietatis, editos nuper hic opera mea. Quod cum facere & hac in re summisse obsequi uoluntati tuæ studerem, Cōperi omnia fuisse exempla distracta. Itaque hortator fui Papæ nostro ut iterum de officina sua elaborata ille emitteret, In quo libenter ille mihi morem gesit, & ego quasi auctariolum quoddam adieci interpretationem uersuum illorum meam. Quæ omnia, quod T. Illus. clementiam requirere intellexissem, ad illā mittere uolui, subitura, ut par est, censuram acerrimi iudicij illius. Nam tua Illus. Cl. uel ingenio, uel doctrina, uel recta uoluntate inter Ecclesiæ præsides scio ac noui præstantiorem neminem. T. Illus. Cl. quam felicis. ualere opto. Lipsiæ III. nonas Febr.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ προσφωνηθέντα τοῖς παιδίοις.

Εῦτε φίλοι παῖδες θέων ἀδαήμονες
ἔργων, (ἠερέθονται.
Ὧντε κακαῖς ἀπάταις κόσμου φρένες
Αἰεὶ γὰρ θνητοῖς θυμῷ φίλον ἄσυλα ῥέζειν,
Τῶν δ' ἀπ' ἐπουρανίων μάθετ' ἄσματα θέσκελα μύ.
Ὕμμε γὰρ ἐστὶ μάλιστα δέον ταῦτ' εἰδέν' ἅπαντα (θεῶν
Πρωθήβους θ' ἁπαλοὺς θ' οὓς οὔπω ὀνείδε' ὄνοσσαν
Οὕς τε θεὸς φιλέει, καὶ κήδεται ἔξοχα ἄλλων,
Τοῖσι δ' ἐνὶ ζωὴν ὀρήσεται ἄφθιτον αἰεί,
Ἄφθιτον ἀθάνατον μεγάλου δώρημα θεοῖο.
Τόνδ' ἄρ ἀμειβόμενοι σφετέρῳ τάδε θέσθ' ἐνὶ θυμῷ.
Πατρὸς ἐφημοσύνῃ θείας γνωρίσματα βουλῆς.
Ἧς τε ἀπ' ἐκγεγάασθ' ὑμέων φίλα τέκνα γονήων
Ἧς τε ἀπ' ἐν ζωοῖσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδεσθε.
Πρῶτον δὴ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν εὐρὺν ὕπερθεν,
Τούς τε κατειβομένους ποταμοὺς, καὶ κῦμα θαλάσσης,
Ἀνθρώπων τε γένος, καὶ θηρία γαῖαν ἔχοντα,
Αἰθέρος οἰωνούς τε καὶ ὕδατος ἰχθύας ἐντὸς,
Ὠ ἐπὲ αἰδίῳ θεὸς ἐστὶν ὁ πάντα τελέσσας.
Καὶ νῦν ποιηθέντα μόνος τάδε πάντα διοικεῖ,
Οὐδ' αὔτως τε ἐᾷ χωρεῖν εἰκῆ τε φέρεσθαι
Ἢ ἄλλους τινὰς ἰθύνειν· νηῦ ὡς ἐνὶ πόντῳ
Μαψιδίως ἐφορῶν ἀπὸ βουλοῦ θεσπεσίοιο,

CAPITA CHRISTIANAE DOCTRINAE COMMEMORATA AD PVEROS.

DESTE *mei pueri diuinarum imperiti re-*
rum, (*ſpenſæ ſunt,*
Quorúmq; malis fraudibus mundi mentes ſu-
Semp enim mortalib. animo libitũ mala patra
Déq; his cœleſtium diſcite carmina diuina ſermonum. (*re,*
Vos enim eſt maximè æquum hæc noſſe omnia.
Primæuos teneróſq; quos nondum probra inquinarunt,
Quóſq; Deus *amat, & curat præ alijs,*
In his autem uitam inuenietis incorruptam ſemper,
Incorruptam, immortalem, magni donum Dei.
Huic aũt referentes gratiam ueſtro hæc reponite in animo
Patris mandato diuinæ indicationes ſententiæ,
Déq; qua editi eſtis ueſtrorum cari liberi parentum,
Déq; qua in uiuis telluris fruge ueſcimini,
Primum ſane terrámq; & cœlum amplum ſuperne,
Et defluentes amnes & undam maris,
Hominúmq; genus & beſtias terram tenentes,
Cœlum uolucréſq; & aquam piſces intra
Suo uerbo æterno Deus *eſt omnia qui condidit.*
Et nunc facta ſolus hæc omnia adminiſtrat,
Neq; temere ſinit procedere fortuitóq; ferri,
Aut alios quoſpiam regere nauem ceu in mari
Negligenter intuens de pauimento diuino.

Αὐτὸς δ' αἰὲν ἐφέστηκε, αὐτόσε κυβερνᾷ
Οἴακα χερσὶν ἔχων, οὐδὲ γλυκὺν ὄμμασιν ὕπνον
Δεξάμενός ποτ' ἀπείρηκως. δύναται γὰρ ἅπαντα.
Οὐδ' ἄρα χαλκέου περίχου οὐρανοῦ ἔνεκα πᾶσαι
Ἣν ὁδὸν ἐξάνυον προκυλινδόμεναι ἔνθα καὶ ἔνθα
Εἰ μὴ ὁ τοῦτε νόος καὶ χεὶρ κρατερὴ ἦγε ποιητοῦ.
Οὐδ' ἐνὶ γῆς ἐρατοῖς ἄνθη καὶ λήϊα κόλποις
Θῆλεν ἂν ἐμμαπέως, εἰ μὴ θεὸς ἦν ὁ φυτεύσας.
Ἀλλ' ὅδε πάντα κρατῶν θεὸς ἄμβροτα μήδεα εἰδὼς
Οὐ δηλήμων ἐστὶ, φίλον τέκος, ἀλλ' ἐλεήμων,
Οὐχ ὀλετὴρ οὐκ ὠμηστής, πιστὸς δὲ καὶ ἐσθλός.
Ὃς γένος ἀνθρώπων ὄφιος ψεύδεσι πεποιθὸς
Ῥήμασι, καὶ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὀλωλὸς
Εἰς βίον ἐξ ὀλέθροιο κατ' αὖθ' ὤρθωσ' ἐλεηθείς,
Οὐδ' ἀνέχετ' ἰδὼν ἐφθαρμένον ἔργον ἑαυτοῦ
Πλάσματος ἀγχιθέοιο, τὸ κείνου χεῖρες ἔκαμνον
Ἔμμεναι ἀθανάτου θεοῦ εἰκόνα, καὶ νόμον ἄλλον
Μηδὲν ἔχειν ἢ ῥήματ' ἐοῦ κτίστεω ὑπακούειν,
Ὥστε μόνον αὐτὸν ἔρδειν καὶ μήδεσθαι φρεσὶν ἧσιν
Ὅσσα πατὴρ ἐθέλει καὶ βούλεται ἠδ' ἐκέλευσε.
Τῶν καὶ ἐνὶ κραδίῃ ξύγγραμμα πάροιθεν ἔθηκεν
Καὶ τόδ' ἀμαυρωθὲν πρὸς ἀπειθείας βροτολοιγοῦ
Αὖθ' ἀναπλάξι νέωσε δ' νοῖν, ὀνύχεσσι χαράξας
Κεῖν' ἰδίαις προτέροιο νόου ψηφίσματα, μήτις
Ἀγνοίῃ φαίη πρᾶξαι τόδε, τοῦδ' ἀμελῆσαι.
Τούτων δὴ κεφάλαια κατὰ στόματος προφέρεσθαι
Πολλάκι

Sed ipse semper aßistit ipseq; gubernat
Clauum manibus tenens, neque dulcem oculis somnum
Admittens unquam defessus, potest enim omnia.
Neq; enim profectò æneí plicæ cœli nouem uniuersæ
Suum iter conficerent prouolutæ huc illuc,
Nisi & mens & manus ualida ageret creatoris,
Neq; in terræ amœnis flores & segetes sinubus
Pullularent continuo, nisi Deus esset qui consereret.
Verũ hic omnia tenens Deus immortaliũ cõsiliorum gnarus
Haud infestator est, mi fili, sed miserator,
Non pessundator non crudelis, sed fidus & bonus,
Qui genus hominum serpentis fallacibus persuasum
Verbis, & suis peruersitatibus perditum,
In uitam de interitu rursus instituit misertus,
Neq; sustinuit conspicatus corruptum opus suæ
Effectionis diuinæ, quod ipsius manus elaborarant
Vt esset immortalis Dei imago, & legem aliam
Nullam haberet quàm uerbo sui conditoris obedire,
Vt sola illa facerent & meditarentur animis suis
Quæ pater uult & cupit atq; iußit.
Horum etiam in corde scriptum antea reposuerat,
Ac illud obscuratum ab inobedientia hominibus exitiali
Rursus tabulis renouauit duabus, unguibus exprimens
Illa proprijs prioris mentis decreta, ne quis
Ignorantia diceret fecisse hoc, illud neglexisse.
Horum sanè capita per os proferre

Πολλάκι χρὴ τοὺς παῖδας ἐκ φρενὸς ὧδε λέγοντας.
Παντοκράτωρ θεὸς οὐράνιος προλέγει τάδε πᾶσι.
Αὐτὸς ἐγὼ θεός εἰμι μόνος, καὶ ἄπεκτος ἐμεῖο
Οὐδείς ἐστι θεός, σὺ δ' ἐμοὶ μέμνησο λατρεῦσαι
Μούνῳ, μὴ δὲ παρὲξ θεὸν τοῦδ' ἄλλο σέβιστε.
Κύριός εἰμι σέθεν. μὴ τοὔνομα βάζε ματαίως
Μὰψ ἐπὶ χείλεσ' ἑλὼν ἐμὸν οὔνομα αἰὲν ἄχραντον.
Σάββατον ἑορτάζειν ἁγναῖς μνήσθητι χέρεσσι,
Καὶ καθαρᾷ μᾶλλον τηρῶν φρενὶ ἱερὸν ἦμαρ.
Εὐδαίμων δ' ἐπὶ γῆς ἵν' ἐς πολλοὺς τ' ἐνιαυτοὺς
Ζώῃς μακρόβιος, πεφύλαξο τοκῆας ἀτιμᾶν,
Ἀλλ' αἰὲν περικῆρι τίειν ἀσύλαστον, ὅπως καὶ
Εὖ σέο τῶν παίδων πατέρ' ὀψιγόνων σέ τις ἔρδοι.
Μὴ φόνον ἐργάζῃ. μοιχείας ἁγνὸς ἔησθα,
Μὴ κλέψῃς. μὴ μαρτυρίαν ψευδέος ἐπένεγκον.
Μὴ τοῦ πλησίον ἱμείρῃ ποτὲ σέο γυναικός,
Ὄμμασι κιβδήλοισιν ὁρῶν καὶ ἐπίφρονι θυμῷ
Ἐγκισσῶν. μηδ' αὖτ' ἐθέλῃς πάντων τι γενέσθαι
Σοὶ κείνων θεὸς ὅσσα τεῷ ποτ' ἔδωκε πολίτῃ,
Οὐ δόμον, οὐκ ἀγρούς, βοῦν, παιδίσκην, θεράποντα.
Πάντων γὰρ πρώτιστα κακῶν ἐπιθυμίη ἐστί.
Καὶ κατὰ δὴ τάδε τηρηθέντα κριτὴς θεὸς ἔσται,
Ἡμεῖς δ' οἱ τάλανοι κενεοφροσύνῃσι νόοιο
Τυφλοὶ καὶ χωλοί, μήτ' ἐς καλὸν αὖτ' ἀτενίσσαι
Μήτε τρέχειν δυνάμεθ' ἀρετῆς ὁδὸν ὀρθοκέλευθον.
Ἀλλ' ἡμῖν εὖ βούλεθ' ὁμῶς ὅδε καίπερ ἀλιτροῖς,

Εἰ μὲν

Crebro oportet pueros ex animo ſic dicentes.
Omnipotens Deus cœleſtis prædicit hæc cunctis.
Ipſe ego Deus ſum ſolus, & extra me
Nullus eſt Deus, tu autem mihi memento ſeruire
Soli, neq; extra numen hoc aliud cole.
Dominus ſum tuus. ne nomen fare temere
Fruſtra in labris aſſumens meum nomen ſemper intaminatū.
Sabbata feriari puris memento manibus,
Et pura magis ſeruans mente ſacrum diem.
Beatus autem ſuper terra ut ſis multóſq; annos
Viuas longæuus, caue parentibus honorem detrahas,
Sed ſemper eximie uenerari ſtudeto, ut etiam
Bene tuorum liberûm patri olim natorum tibi aliquis faciat.
Ne cædem perpetrato. ab adulterio caſtus eſto.
Ne furare. Ne teſtimonium mendacijs attribue.
Ne alterius concupiſcas unquam iuxta te uxorem,
Oculis improbis intuens & inſidioſo animo
Ardens. Neq; etiam uelis omnium quicquam contingere
Tibi eorum Deus quæcunq; tuo aliquando dedit ciui,
Non domum, non agros, bouem, ancillam, ſeruum.
Omnium enim primum malorum cupiditas eſt.
Et ſecundum ſanè hæc ſeruata iudex Deus erit,
Nos autem miſeri uanitatibus animi
Cæci & claudi, neq; in bonum ipſum oculos intendere
Neq; percurrere poſſumus uirtutis uiam ardui itineris.
At nobis bene uult tamen ille quanquam peccatoribus,

 Siquidem

Εἰ μὲν ἀποστρεφόμεθα κακοῦ μετὰ δ' αὖ μελόμεσθα
Ὅττι θεοῦ πρότερον σαρκὸς τιθέμεσθα θέλημα,
Συγγνώμην τ' ἀγαθὸς μεταποιεῖται νόεσσι.
Οὐ γὰρ φησὶ βροτῶν ἐθέλειν μόρον, ἀλλ' ἵνα πάντες
Ἀϊδίου μετέχωσι βίου ζώοντες ἄμεινον.
Ταῦτ' ἄρα τοι ξυνὲς, ἠδὲ τεῷ ἐνὶ κάτθεο θυμῷ,
Μηδέ τ' ἄχος μελέτω σῇσιν φρεσὶ μηδέ τι τάρβος,
Ἔλπεο δ' ἐκφυγέειν τε κακὸν καὶ βέλτιον εὑρεῖν.
Τῶν καὶ ἑὸν φίλον υἱὸν ἀπ' οὐλύμποιο καρήνων
Σοὶ ἀγαθὰ φρονέων προέηκεν μάρτυρα εἶναι,
Ὅς καὶ σ' οὐ κακὸν ὀσσόμενος πατρὶ δ' ἦκε πιθήσας.
Παρθενικῆς ἱερὴν κατὰ γαστέρ' ἀμυμόνος ἐσδύς.
Ἡ δ' ὑποκυσαμένη τέκεν ἀθανάτου θεοῦ υἱόν.
Πνεύματος ἐξ ἁγίου πατρὸς μεγάλοιο ἰότητι
Οὐδέ τιν' ἣ θέμις ἐστὶ βροτῶν ποτε ἀνδρὶ μιγεῖσα
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν προφόωσδ' ἤγαγεν θεὸς ὃν φίλον υἱόν,
Μήτηρ μὲν καλέεσκεν ἰησοῦν πατρὸς ἐφετμῇ
Τὸν πάντων σωτῆρα βροτῶν, ὃ χριστὸν ἀληθῆ.
Ὡς ἄρα θεότοκος γόνος ἑβραίων ἦλθε γαῖαν
Θνητὸν ἔχων δέμας ἠδὲ φυὴν ἄλλ' ὥσπερ οἱ ἡμεῖς
Ἀγγελιῶν πατρὸς μεμνημένος αἰὲν ἐφοίτα,
Ἀρνύμενος ψυχὰς μερόπων ζωῇσι χαρίζων
Ἡμετέρας, ἔχε γὰρ θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.
Τῷ καὶ ἵνα ῥύσῃ ὑπεμείνατο κῆρα μέλαιναν,
Σταυρωθείς τε ἑὸν βίον ὤλεσεν, ὥστε σαῶσαι
Ἀνθρώπων θνητῶν δειλῶν γένος ἐξ ἀΐδαο.

οἱ κα-

Siquidem auersamur malum atq; pœnitet nos
Quòd Deum ante carnis posuerimus uoluntatem,
Veniámque bonus dat resipiscentibus.
Non enim ait mortalium uelle interitum, sed ut omnes
Sempiternæ participes sint uitæ uiuentes melius.
Hæc sanè intellige, atq; in tuo repone animo,
Neque dolor curæ sit tuæ menti neque formido,
Spera autem effugeréque malum & melius reperire.
Horum etiam suum dilectum filium de cœli uerticibus
Tibi bene uolens demisit testem esse,
Qui etiam tibi non malũ cogitans patri uerò uenit obediens
Virginis sacram in aluum intaminatæ ingressus:
Hæc uerò cum concepisset peperit immortalis Dei filium,
Spiritu ex sancto patris magni uoluntate. (mista,
Neq; cuiquam quomodo fas est mortalium unquam uiro com-
Verũ postquam in lucem produxit Deus suum dilectũ filiũ,
Mater quidem appellauit Iesum patris mandato
Omnium saluatorem mortalium Christum uerum.
Sic sanè Deo genitus diuina soboles Hebræorum per terrã
Mortale habens corpus atq; naturam alij quemadmodũ nos
Mandatorum patris memor semper uersabatur,
Redimens animas hominum uitámq; desiderans
Nostram, tenebat enim mors & parca ualida.
Quare ut redimeret sustinuit mortem atram,
Crucifixúsq; suam uitam amisit, ut saluaret
Hominum mortalium miserorum genus ex orco.

Quo

Οἳ καταβησάμενος δῆσ' αὐτὸν καὶ θεράποντα
Ἀργάλεον μόρον ὄντ' ἐχθρὸν πάντεσσι βροτοῖσι.
Δῆσε δ' ἐν ἀῤῥήκτοις δεσμοῖς τά τε τεύχε' ἔσυλα,
Καὶ ξίφε' ἠδ' ἰοὺς σιβαροῦς κατέαξε χέρεσσι,
Τάς τ' ἀνόμους πράξεις ἀσεβῶν θ' ὁρμήματα ἔργων,
Οἷς πρὸς ἀνθρώπων ἀκορέστως φῦλ' ὀλέκοντο.
Οὕτως ἀνθρώπων τε φονεὺς καὶ δεῖμ' ἀϊδωνεὺς
Καὶ θάνατος πρὸς τοῦδε δάμη βίῃ ἀμεγάρτῳ.
Αὐτὸς δ' ὅτε τάφῳ ἐνὶ νεκροῦ σῶμα τριταίου
Κρύπτ' ἐχθροῖς μέγα χάρμα φίλοισι ἢ πένθος ἄλας),
ἀμφότεροι γὰρ ἔφαν τόνδ' οὐκέτ' ἐσαυγὶ ἰδῆσθαι,
Ἐκ τότ' ἄρ' οὖν θανάτου πυλέων στυγνοῦ τ' ἀχέροντος
Ζωὸς ἀνέστη ἐὼν, καὶ γὰρ θεὸς αὐτὸν ἔγειρε,
Ἡμῶν θ' ἡγεῖσθαι χ' ἡμῖν βασιλευέμεν αἰεί.
Τῷ καὶ ἀπ' αἰθερίας ὧ πατρὶ παρήμενος ἕδρας
Πάντα κατασκοπιᾷ τε καὶ αὐτῷ πάντα μέμηλε.
Τοῦτον γοῦν, φίλε παῖ, τόσσον σ' ἀγαπῶντα δίωκε,
Ἠδ' ἐφέπου καλέοντι σὲ δ' αὖ ὅδε πάντα διδάξει
Ἀλλά σε χρὴ πράττειν, βροτέων γὰρ ἀπ' κῶδ ἀνεν ὀρ-
Οὐδείς πω κτίστῃ πάντων ὅσσα δεῖτ' ἐγγίνονται, (των
Ἀλλ' ὅδ' ἑοῖ πισινοὺς καὶ ἐφέλκει καὶ μεταπλάττει,
Εἰς κραδίην ὃν πνεῦμα βαλὼν θεῖόν θ' ἅγιόν τε.
Τοῦδ' ἄπο θαρσυνόμεθα μένος τ' ἔχομεν φρεσὶν ἠΰ
Ἠδ' αὐτὸν τολμῶμεν ἁμαρτωλοί περ ἐόντες,
Ἡμέτερον πατέρα κράξαντες τέκνα καλέεσθαι,
Αὐτοῦ γάρ τ' ἐσμὲν λαὸς τ' ἔθνος τ' ἀγαπητόν,

Quò degressus uinciuit ipsum & ministrum
Infestum fatum illud hostile omnibus mortalibus.
Vinciuit autem irruptis uinculis armáq; spolians ademit,
Et enses & sagittas ualidis confregit manibus,
Iniustásque actiones impiorúmque conatus factorum,
Quibus dudū hominū insaciabiliter tribus interimebantur.
Ita hominúmque interfector & formido orcus
Atque mors ab hoc ui domita fuit immensa.
Suum uerò cum in sepulcro mortui corpus triduani
Occuluisset hostib. magnū gaudiū, amicis aūt luctū ingentē,
Ambo enim aiebant illū nunquam perpetuo uisuros se esse,
Ex tunc igitur interitus portis tristiq; Acheronte
Viuus surrexit ipse, etenim Deus eum suscitauit,
Noster ut ductor & noster ut rex esset semper.
Quare & ab æthereo suo patri aßidens solio
Omnia aspicit & ipsi omnia curæ sunt.
Hunc igitur, mi fili, tantopere te diligentem sequere,
Et obtempera uocanti, te uerò ille omnia docebit
Quæcunq; te oportet facere, humanis .n. placuit ab operib.
Nemo unquam conditori omnium quæcunq; facta sunt,
Verum ipse sibi obsequentes & attrahit & refingit,
In cor suum spiritum immittens diuinúmq; sanctúmque,
Quo de fiduciam concipimus uímq; habemus animis magnam
Atque ipsum audemus peccatores quamuis ipsi,
Nostrum patrem clamantes filij uocare,
Ipsius enim sumus populus génsque dilecta,

Ipse

Αὐτὸς ὅσ᾽ εἰς ἀγέλην πρόβατ᾽ εἴς θ᾽ ἐν πῶϋ ἔκλεξεν.
Τὺ μόνον αὐτὸν μεῖνον ἀκουσάμενος θεοῦ ὄσσαν,
Οὐδ᾽ ἄλλον τὸν δ᾽ ἔσσετ᾽ ἔπος πότε γ᾽ ὅττι κεν εἴπῃ.
Ἐξ ἄρα σοῦ βάλε πάντα φόβον καὶ τάρβεα θυμοῦ
Καὶ μούνῳ πίστευε λόγῳ θεὸς ὄντιν᾽ ἐνίσπῃ.
Κεῖνος δ᾽ οὐ μὲν ἄνευθε μένων ἀλλ᾽ ἄγχι παρασὰς
Παντός ὅπου φυλακός γε δέει σεῦ κῆδε ἀπωθεῖ.
Ὃς δὴ καὶ πετεηνὰ δι᾽ αὐγαλέοιο νομεύων
Ἠέρος ἔνθα καὶ ἔνθα ποτώμενα, ὥστε κυβερνᾷ
Ὥστε τροφὴν εὑρεῖν, καὶ νήπια τέκν᾽ ἀτιτάλλειν.
Στρουθία τε ψαρούς τε κολοιούς τε κόρακάς τε.
Μήδε τις ἐξ αὐτῆς μάλα περ πεπνυμένος ἐλθὼν
Τοῦγε θεοῦ ἀέκοντος ἀπ᾽ αἰθέρος εἶχε κατασπᾶν
Τῶν δ᾽ ἐν ἀτιμότατον θεὸς ἣν χεὶρ ὅπλαν ὑπερσχῇ,
Ἀλλ᾽ ὅγ᾽ ὑμᾶς φιλέει, ἐλθεῖν τε πρὸς αὐτὸν ἀνώγει.
Ηνί δε καὶ ὅσοις λειμῶνες τηλεθόωσι
Καλοὶ μυδαλέοι θέρεος ζαθεῇ ὑπὸ αἴγλῃ
Ἄνθεσι, τοῖς τε ἴοις καὶ πορφυρέοισι ῥόδοισι,
Καὶ λευκοῖσι κρίνοισι καὶ ἱμερόεσσ᾽ ὑακίνθοις.
Τίς δ᾽ ἄρα πω βασιλεὺς ὃς ἐν ἀνθρώποισι κέκασο
Γλώττῃ καὶ δυνάμει, τοίαν περ γανόωσιν ἀνάκτων,
Τῶν δ᾽ ἐν ἴσην ἐσθῆτ᾽ ἐπιειμένος ἐνθρόνῳ ἧσο;
Καὶ τάδε που θέρεος γαίης φθίνοντος ἀν᾽ οὖδας
Πάντα μαραίνονται τάγε μὴ βροτοὶ ἔφθαν ἀμῶντες
Ὡς μὲν φύλλα θεὸς κοσμεῖ τάδ᾽ ἐόντ᾽ ἀμενηνά,
Τῆς δέ τε σεῖο τριχῶν κεφαλῆς θεὸς οἶδεν ἀριθμόν

Καὶ

Ipſe quotquot in gregem oues inq; unam caulam concluſit.
Tu modò ibi maneto audiens Dei uocem,
Neq; uanum huius erit uerbum unquam quodcunq; dixerit.
Ab igitur tuo iacito omnem metum & pauores animo,
Et ſoli crede uerbo Deus quodcunq; dixerit.
Ille autem non quidem procul manens ſed prope aßiſtens
Vbique ubicunq; cuſtode opus fuerit à te mala repellit.
Qui quidem & uolucres per lucidum paſcens
Aëra huc & illuc uolitantes ita gubernat
Vt eſcam inueniant, & paruulos pullos educent,
Paſſerculóſq; & ſturnos, monedulásq; & coruos.
Neque aliquis auceps admodum etiam callidus egreſſus
Deo quidem inuito de cœlo poßit detrahere
Horum unum uilißimum Deus ſuam manum ſi prætendat,
At hic uos amat ueniréq; ad ſe hortatur.
Ecce autem etiam quàm multis prata florent
Pulcra irrigua æſtatis cœleſti ſub nitore
Floribus, uioliſq; & purpureis roſis,
Et albis lilijs & amabilibus hyacinthis.
Quis autem unquam rex qui inter homines ornatus eſſet
Opulentia & potentia, quibus quidem exultant reges,
Horum uni ſimilem ueſtem indutus in ſolio ſedit?
Atque hi ſanè æſtate deficiente per ſolum
Omnes tabeſcunt quos quidem homines non prius decerpſe-
Sic quidem folia Deus ornat hæc ipſa euanida, (rint,
At tui capillorum capitis Deus nouit numerum,

Et tibi

Καὶ σοι ἀεὶ παρμέμβλωκεν νύκτας τε καὶ ἦμαρ.
Τίπτ' οὖν ἤε μόρον κακὸν ἤ ἔτι ἄλλο δέδοικας;
Τοιοῦτον πάσαις ἐνὶ πομπὸν ὁδοῖσι λαχήσας.
Θάρσει. ζήσεις γὰρ καὶ ἐν ἀΐδαο δόμοισιν.
Οὐδὲ μελαγχλαίνου πεδάαν κῆρες θανάτοιο
Τοσσοῦτόν σε δυνήσονθ' ὡς μὴ δεσμὸν ἀλύξαι.
Ἤτοι γὰρ χρόνος ἔσθ' ὅθ' ἑὴν ἐς σάρκα ἕκαστος
Δύσεται ἐκ νεκρῶν ζωὸς κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός.
Ἐσθλ' ἵν' ἐγερθέντες βίον ἄφθορον αἰὲν ἔχωσι,
Νικηταὶ κόσμου τ' ἀΐδος τ' ἐρέβους τε μόρου τε,
Οὐκ οἷοι, ἀλλὰ δὲ χριστὸν θεοῦ υἱὸν ἰησοῦν.
Τοὺς δὲ κακοὺς νὺξ κυκλώσει ἔρεβός τε σκότος τε.
Αὐτὸς δ' ὦ φίλοι αὖ τε κρινεῖ οὕτως ὁ φιλήσας,
Αἰθέρος ἐκ προφανεὶς νεφέων πυρόεντος ὁμίχλης
Χερσὶ κεραυνὸν ἔχων, σὺν πλήθει οὐρανιώνων.
Ἔνθα διακριθέντες ἑὸν ποτὶ δῶμα κατέξει
Αὐτῷ πιστεύσαντας, ἑῷ τ' ἔπει ἐμβεβαῶτας,
Δειδίσσων ἐχθροὺς, κακίαν τ' ἀπὸ πᾶσαν ἀμύνων.
Τῶν δὲ μετ' οὐ τέλος οὐδὲ χαρᾶς ἔστ' οὐδὲ πόνοιο.
Οἱ δ' ἀγαθ' ἕξουσιν τιμὴν καὶ δόξαν ὀπίσσω
Οἷς τ' εὐεργεσίῃσι γέρας καὶ κῦδος ὀπηδεῖ,
Οἱ δ' ἀσεβεῖς κλαύσουσι κακῶν ἕνεχ' ὅσσα ἔοργαν.
Οὐδ' ἔτι παυσωλὴ ἀχέων ἔσετ' οὐδ' ἀλεωρή.
Ταῦτ' ἐνὶ βάλλεο φρεσὶ τεῇς καὶ μήποτε λήθη
Σεῦ ἄπο αἱρέτω, μηδ' αὖ ποδὶ τῶν δ' ἀπορήσας.
Μῦθος γὰρ χαλεπόν, ψεῦδος φάσκειν θεοῦ αὐδήν.

Τοῦτ

Et tibi semper adest noctésque & dies.
Quare igitur aut fatum malum aut quid aliud times?
Talem omnibus in ducem uijs nactus.
Confide. Viues enim in orci domibus.
Neque pullatæ constringere fata mortis
Tam uehementer te poterunt quin uinculum effugias.
Certé enim tempus erit cum suam in carnem quisque
Subiturus est de mortuis uiuus tam malus quàm bonus,
Boni ut excitati uitam incorruptam semper habeant,
Victores mundiq́; orciq́; erebiq; fatiq́;,
Haud soli, sed per Christum Dei filium Iesum.
At malos nox circundabit erebúsq; caligóque.
Ipse autem ô dilecti tum iudex erit, sic qui dilexit,
AEtheris ex apparens nubium ignis nebula
Manibus fulmen tenens, cum multitudine cœlitum.
Ibi distinctos suam ad domum deducet
Se fretos suóque uerbo ingressos,
Territans hostes, malum omne propulsans.
Hæc post non finis neque gaudij erit neque laboris.
At boni habebunt honorem & gloriam postea.
Nam benefacta præmium & excellentia sequitur.
Impij uerò plorabunt malorum caussa quæ fecerunt.
Neque magis quies dolorum erit neque fuga.
Hæc repone in mentibus tuis & nunquam obliuio
Abs te tollat, neque etiam de his dubites.
Piaculum enim graue mendacium appellare Dei uocem.

Τοῦτο γ' ἐμὸν ἔσετ' οὐθ' ἁλιόν γ' ἔπος οὔτ' ἀτέλεστον.
Ἔνθ' ἄρα τῷδε βίῳ θεοῦ μένετ' ἐντὸς ὁμίλου,
Ἔνθα λόγος θεοῦ οὐράνιος κηρύσσεται αἰέν
Ἀψευδής, ἀμετάβλητος, θεὸς αὐτὸς Ἰησοῦς
Ἥτ' αὐτοῦ διδαχὴ στομάτων σωτῆρος ἠχεῖ
Πρεσβυτέρων ἄπο. καὶ μετὰ λαοῖς ἱερὰ δίδονται
Σήμε' εὐνοίας πατέρος βασιλῆος ἀνάρχου.
Αὐτοῦ θ' υἱὸς ἐκ γενετῆρος ἀειγενέταο,
Ἀΐδιόν τε πνεῦμ' ἅγιον πιστῶν παράκλητον.
Πρῶτον μὲν γνώσῃ παλινόρσου λοῦτρα βίοιο,
Καὶ γένεσιν θνητοῖσιν ἄνωθε φορούμενον ὕδωρ
Νάματος ἀγλαοποιοῦ, ἁμαρτονίβοιο, διαυγοῦς.
Δεύτερον αὖ δύναμιν κλειδοῦχον, τῇ ἔπι κεῖται
Ἀνθρώποισιν ὄλυμπον ἀνοίγειν ἠδ' ἀποκλεῖσαι.
Καὶ τρίτον οὐράνιον δεῖπνον, ὅπερ κύριος αὐτὸς
Ἑστιάων τε τροφή τε πάρεστι, δίδοι γὰρ ἔδεσθαι
Σῶμ' ἴδιον (μέγα θαῦμα βεβήλοις) αἷμά τε πίνειν
Τοῖς μὲν ταῦτ' ἀχθεῖσιν ἐν ἐκκλήτῳ συνομίλῳ.
Ἔνθα μὲν ὅστις ἁμαρτήσας κατὰ δάκρυα λείβων
Ἐκ κραδίης θερμοῖσι κατεῖπεν, τὸν δ' ἀπολῦσαι
Ῥῆμα θεοῦ πιστῶν αὖθις κοινωνὸν ἔθηκεν.
Ἐνθάδε πᾶς τις ποιεῖτ' εὐχὰς ἠδὲ δεήσεις,
Κύριος ὡς ἐκέλευσε καὶ ἐξεδίδαξε μαθητάς,
Ὥστε προσεύχεσθ' ὧδε. πάτερ ὦ ὢν ἐν ὀλύμπῳ
Τοὔνομα σεῖ' ἁγιασθήτω, πάτερ ἡμέτερ' αἰεί.
Ἐρχέσθω σέθεν ἀρχέβιος βασιλεί' ἀπέραντος.

Καὶ

Hoc ſanè erit neque uanum uerbum neque imperfectum.
In hac autem uita diuino manete in cœtu,
Vbi uerbum Dei cœleſte annunciatur ſemper
Verax, immutabile, Deus ipſe Ieſus
Atq; illius doctrina ab ore ſalutaris ſonat
Seniorum, & populis ſacra communicantur
Signa beneuolentiæ patris regis expertis originis,
Ipſiúſque filij ex genitore æternigenæ,
Aeternum per ſpiritum ſanctum fidelium conſolatorem.
Primum quidem cognoſces conuerſæ lauacrum uitæ,
Et generationem mortalibus ſuperne afferentem aquam
Liquoris nitorifici, peccata eluentis, puri,
Secundo autem poteſtatem clauigerā, quàm penes ſitum eſt
Hominibus cœlum aperire atque claudere.
Et tertiò cœleſtem cœnam, in qua dominus ipſe
Inſtructórque conuiuij & eſca adeſt, dat enim ad edendum
Corpus propriū (magnū miraculum prophanis) et ſanguinē
Simul coactis in euocato cœtu. (ad bibendū
Vbi quidem quicunque peccata lacrymas profundens
Ex corde lamentis confitetur, illum abſoluens
Verbum Dei fidelium rurſum ſocium reponit.
Ibi etiam unuſquiſque facit uota atque preces,
Dominus ut iußit & edocuit diſcipulos,
Vt orent ita. Pater ô qui es in cœlo,
Nomen tuum ſanctum eſto, pater noſter, ſemper.
Veniat tuum uiuificum regnum infinitum.

Καὶ τὸ θέλημα γεννηθήτω τεὸν, ὡς ἐν ὀλύμπῳ
Οὕτω καὶ γαίης ἔπι πανταχοῦ. ἄρτον ἐπ' ἦμαρ
Βόσκων σῆς ἀγέλης πάρεχ' ἡμῖν ἄφθονον αὐλῆς.
Πάντως δ' ἡμετέρας ἀφεὶς ὦ πάτερ ἤπιε ὀφειλάς,
Καὶ γὰρ ἰδοὺ τόδε ποιοῦμεν πρὸς τοὺς πέλας ἡμεῖς.
Μηδ' ἡμᾶς πείραζε κακοῖς μογεροὺς περ ἐόντας,
Ῥῦσον δ' ἐκ καμάτων θ' ἡμᾶς ἐκ τοῦτε πονηροῦ,
Ὦ πάτερ, ὦ βασιλεῦ ἐνδόξ' ἀρετῇ δυνάμει τε.
Οὕτως οὖν τις ἐπιστροφάσθω. τοῦ δ' ἄρ' ἔπειτα
Ὄλβος ἀπειρέσιος ζωή τ' αἰώνιος ἔσται,
Οὐ γὰρ βλάβην δύναιτο κακόν ποτ' ἐνεγκέμεναι οὐδέν,
Ἵλεω εὑρόντ' αἰῶνος κόσμοιο θ' ἅπαντος
Κύριον, ἀρχηγόν, βασιλῆα, διὰ υἱέος, ὅν περ
Μεσίτην ἔχομεν πρὸς ἐκεῖνον μοῦνον, Ἰησοῦν
Ἐλθόντ' εἰς χθόνα θνητὸν ἀπ' ἀθανάτοιο γενέθλης
Εἵνεχ' ἁμαρτωλῶν, ἵνα τοι σώσειεν ἀλιτρούς.
Χαῖρε θεὲ ἄμβροτε χριστὲ βροτῶν μόνε σῶτερ Ἰησοῦ,
Χαῖρε καὶ ἡμετέρας δύνας ἀπόπαυε μερίμνας.

Ἰωαχεῖμος Καμεράριος.

Et uoluntas fiat tua, quemadmodum in cœlo
Sic etiam ſuper terra. ubique panem indies
Paſcens tuæ gregem præbe nobis ſufficientem caulæ.
Omnino noſtra remitte ô pater clemens debita,
Etenim ecce hoc facimus erga proximos nos.
Neq; nos tenta malis miſeros prius ipſos,
Liberato uerò ex aduerſiſq; nos déque malo,
O pater, ô rex glorioſe uirtute potentiáque.
Sic igitur aliquis uerſetur: huic autem poſtea
Felicitas infinita uitáque æterna continget,
Neq; damnum aliquod poterit malum unquam afferre ullum
Propitium adepto ſeculi mundíque uniuerſi
Dominum, ducem, regem, per filium, quem quidem
Mediatorem habemus erga illum ſolum, Ieſum,
Qui uenit in terram mortalis de immortali genere
Cauſſa peccatorum, ut ſcilicet ſeruaret iniquos.
Aue Deus immortalis Chriſte mortalium ſolus ſaluator Ieſu,
Aue & noſtras beneuolus mitiga ærumnas.

ΠΩΣ ΕΠΙΣΤΕΛΛΟΙ ΑΝ Ο ΑΓΙΟΣ Παῦλος τοῖς ἐφεσίοις ὑπομιμνήσκων τὰ ῥηθέντα πρὸς αὐτοὺς ἐκκληθέντας εἰς τὴν μίλητον, ἅπερ ἐκτίθενται ἐν ταῖς πράξεσι

κεφ. κ.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς πρεσβυτέροις τοῖς παραγενομένοις ἐμοὶ ἐν μιλήτῳ, πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. ἀσπασάμενος πρώην ὑμᾶς προσκληθέντας εἰς τὴν μίλητον καὶ καταλιπὼν ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ καὶ φόβῳ περὶ ἐμοῦ κλαυθμυρίζοντας, καὶ ἐπὶ τὰ γόνατα ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ προσευχῇ καταπεπτωκότας, ὅτε καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων τε καὶ στεναγμῶν, περιπλεκόμενοι τὸν ἡμέτερον τράχηλον κατεφιλήσατε αὐτόν, καὶ καθικετεύσατε σὺν ὀδύναις μεγάλαις μὴ καταλιπεῖν ὑμᾶς τοὺς ἑταίρους, τότε δὴ ἐπειδή, ἀνάγκη γὰρ ἦν ἐναντιοῦσθαι ὑμῖν ἐν τῷ πείθεσθαι τῷ καλοῦντι θεῷ, προπεμφθεὶς ὑφ᾽ ὑμῶν ἐπὶ τὸ πλοῖον ἀνήχθην, ἔδοξεν ἐμοὶ ἄρα ταῦτα ἐπιστεῖλαι ὑμῖν τοῖς ὅτι μάλιστα ἠγαπημένοις καὶ τῇ κοινῇ πίστει ἀσφαλέστατα συγγε-

συγγε-

συγγεγομφωμένοις ἀδελφοῖς, οὓς δὴ καίπερ ἀπῳχηκὼς ἐν τῷ νυνί, μὴ οὐχὶ πάντοθ' ὅμως καταλείψω, ἀλλὰ μεθ' ὑμῶν ἀεὶ ἔσομαι, ὥστε καὶ γῆς καὶ θαλάσσης οὔσης μεταξύ, οὐδὲν ἧττον συζευχθέντας μεῖναι ἡμᾶς τῇ τοῦ πνεύματος ἑνότητι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ζωῆς ἐμέ ποτε ἀπολελοιπυίας, ἐπειδ' ἂν πρὸς τὴν αὐτῆς ἡσυχίαν ἀναπαυσαμένη ἡ ψυχή μου ἀπενεχθῇ, παρουσίας καὶ τότε τοῦ ὑμετέρου Παύλου, οὐ στερηθήσεσθε. κἀγὼ καὶ νεκρὸς ζῶσιν ἔτι ὑμῖν προσομιλήσω. τί δέ, ἢ οὐκ ἄρα ἐν τούτοις ἤδη τοῖς γράμμασιν ὁρᾶν ἡμᾶς ἀληθῶς παρόντας ἔξεστι; μῶν ἡ ἐπιστολὴ ἀνόμοιος τῷ πεπομφότι φαίνεται; πῶς; ἥτις καὶ τοῖς ῥήμασι καὶ τὰς ἐννοίας μάλα γενναίως ὑπηρέτησεν. ἣν καὶ ἀναμνήσουσαν καὶ αὖθις τὰς ὑμετέρας καρδίας ἀνακαλέσουσαν τὰς ἡμετέρας ὑποθήκας καὶ τὰς τῶν λόγων παραγγελίας, ἐν τῇ Τύρῳ ὅπου πρῶτον ὑπαχθὲν τὸ πλοῖον κατέσχεν, ξυνεγράψαμεν, ἐν ὅσῳ δὴ ζητεῖται ἄλλη ναῦς πλεῦσαι εἰς τὴν Ἰουδαίαν. τοῖς δὲ αὐτοῖς τὴν ἐπιστολὴν καὶ λόγοις καὶ ἐνθυμήμασιν ἐσπουδάσαμεν συντιθέναι, οἷσπερ λέγοντες πρώην ἐχρησάμεθα πρὸς ὑμᾶς. ὑμεῖς τοίνυν ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην τῇ Ἀσίᾳ, πῶς μεθ' ὑμῶν

ἐγενόμην τὸν ἅπαντα χρόνον, δουλεύων τῷ
κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, ἐν τῇ
τῆς ἁγίας πίστεως εὐσεβείᾳ. μακρὸν δ' ἂν εἴη
καταριθμεῖν τὰ συμβάντα οἷα παρ' ἐμοὶ ἐν τῷ
σπείρειν τὴν τοῦ εὐαγγελίου σπορὰν. ὑμεῖς δὲ
καὶ τεθεωρηκότες ἐστὲ τὰ δάκρυα ἡμῶν ἐν
παντοίοις πειρασμοῖς, συσκευασθεῖσιν ὑπὸ
τῶν ἐπιβουλευόντων ἐμοὶ Ἰουδαίων, καὶ ἄϋπνοι
πολλοὺς ὀδυρμοὺς ἐποιήσασθε δι' ἐμοῦ, ἡγησάμε-
νοι τὰς ἡμετέρας συμφορὰς καὶ τὰ δεινὰ οἷς
συνεχόμεθα, κοινὴν τῶν ταλαιπωρίαν. ὅ-
πως δὲ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐν πάσῃ ταπεινότη-
τι τῆς φρενὸς ὑποπίπτειν, καὶ πάνυ πρᾶος εἰς
τοὺς ὁμολόγους τῶν εἴωθα, οὕτως, εὖ ἴστε, ὅτι μά-
λα ἀνδρείως ἡμεῖς τούς τε δόλους καὶ τὰς ἐπι-
βουλὰς τῶν ἐμῶν πολιτῶν τε καὶ ξυμφυλε-
τῶν ἀποκρουσάμεθα. οἳ τὴν τοῦ χριστοῦ θείαν
φήμην καὶ τὴν ἁγίαν πίστιν καταλύειν σπεύ-
δουσιν, κατεβόλησα τὴν ἰδίαν ψυχὴν ἀντι-
θεὶς, καὶ ῥωμαλέως ἐναντιούμενος ὀνείδη πολ-
λὰ, καὶ ἀπειλὰς καὶ πληγὰς οὐκ ὀλίγας καὶ
δὴ καὶ δεσμὰ ὑπέμεινα. οὐδὲν γὰρ πρᾶγμα καὶ
οὐδεὶς πώποτε φόβος ἐνῆγεν ἐμὲ, ὑποστεῖλαί
τι τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν
καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους,
διαμαρτυρόμενον Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τὴν

εἰς

εἰς τὸν θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. τούτων δὲ ἁπάντων κεφάλαιον τόδε. δεῖν νέαν τινὰ πάντας καρδίαν κτᾶσθαι καὶ γνώμην, ὥστε πρῶτον μὲν λυπηθῆναι ἐπὶ τῆς τοιᾶσδε τοῦ βίου διαγωγῆς, καὶ ἐξομολογῆσαι κατοδυρομένους τοῦ προτέρου βίου πολλὰ καὶ ἄῤῥητα ἁμαρτήματα ἐνώπιον τοῦ πάντα ἐφορῶντος θεοῦ, μετὰ δὲ ταῦτα πιστεύειν, ὅτι καὶ ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ ζωὴ αἰώνια περιεποιήθη ἡμῖν, καὶ οὐδὲν ἐστὶν ὅπερ βλάψειεν ἂν τοὺς ἐπὶ τούτῳ πεποιθότας. μόνοις δ' ἐκείνοις θεμιτὸν εἶναι ἐλπίδα ἔχειν τῆς σωτηρίας, οἵτ' ἂν τὴν τῶν ἁμαρτιῶν μετανοίας πρότερον αἴσθωνται, καὶ τοῦ διὰ πίστεως σώζοντος Ἰησοῦ ἐπιλάβωνται, οὗτινος μόνου αὐτοῖς ζωοποιὰ λείπονται ὀνόματα καὶ ἄλλου οὐδενός. ἐκείνη οὖν ἀεὶ ἡ αὐτὴ ἐγένετο φωνὴ τῆς διδαχῆς πρός τε τοὺς Ἰουδαίους καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι μετανοητέον καὶ ἀναστρεπτέον ἐστὶν ἀπὸ τῆς προτέρας διαίτης μοχθηρᾶς, ἵνα χαμαιπετὴς ἡ καρδία προσπέσῃ τοῖς ποσὶ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνταῦθα ζητήσῃ τὸν ἀγαθὸν χριστὸν τῇ πίστει, διὰ μόνην δηλαδὴ ταύτην καθαρὰ γενησομένη, ὃν ὁ πατὴρ ἔδωκεν ἡμῖν εἶναι σωτηρίαν τε καὶ ὁδὸν εὐθεῖαν ἐπιγνώσεως τῆς αὐτοῦ, καὶ νῦν

δὴ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι οἷον σφ-
ραῖς πίστιν ἐκ τῆς καρδίας ἀπλουμέναις ἕλκο-
μαι ὑπὲρ τὴν ὁδόν, πορεύομαι γοῦν εἰς τὰ ἱερο
σόλυμα τὰ μὲν ἐκεῖ συναντήσοντά μοι μὴ εἰ-
δώς, ἑπόμενος δὲ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος
ἡνιοχείᾳ. τὸ πνεῦμα μέντοι καὶ οἱ προφη-
τεύοντες κατὰ πόλιν διαμαρτύρονται προα
γορεύοντες ὅτι θλίψεις καὶ κίνδυνοι περιμέ
νουσι τὸν παῦλον, καὶ δεσμὰ τοὺς πόδας ἐ-
μοῦ καταλήψονται. ἀλλ᾽ ἐγὼ οὐδενὸς τούτων λό
γον ποιοῦμαι. οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν
ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χα
ρᾶς, καὶ ὥσπερ κεφαλὴν ἐπιθεῖναι τῷ τῆς
διακονίας ἔργῳ, τῆς δοθείσης ἐμοὶ παρὰ τοῦ μου
κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, κελεύσαντος διαμαρτύ-
ρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος. καὶ νῦν οἶ-
δα μὲν ἐγὼ ὅτι οὐκέτι ὄψονται τὸ πρόσωπον
μου οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν πάντων ἐν οἷς διῆλ-
θον, καὶ δι᾽ ὧν προωδώθη ἡ τοῦ εὐαγγελίου δι-
δαχή, καὶ ἐκηρύχθη ἡ Βασίλεια τοῦ θεοῦ. διὸ
μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρα, ὅτι
ἐγώ, εἴτι δυστυχὲς συμβαίνοι, καθαρὸς ἀπὸ τοῦ
αἵματος πάντων. οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην ὑμῖν
τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ.
προσέχετε γοῦν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποι-
μνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐ-
πισκό-

πισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ,
ἣν οὕτως ἠγάπησεν ὥστε περιποιήσασθαι διὰ τοῦ
ἰδίου αἵματος. Ἐγὼ γὰρ οἶδα προορῶν ὅτι
μετὰ τὴν ἄφιξίν μου ὑπὸ τὴν ἀφύλακτον τοῦ
ἐκκλησίαν καὶ εἰς ὑμᾶς εἰσελεύσονται λύκοι
βαρεῖς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου τοσαύτῃ τι-
μῇ ὑπὸ χριστοῦ ἠγορασθέντος. φεῦ ποίους θο-
ρύβους ἐγεροῦσιν ἐκεῖνοι; ποίους δὲ φόνους ἐπι-
σωρεύσουσι τῶν προβάτων; καὶ ἐξ ὑμῶν αὐ-
τῶν ἀναστήσονται ἄνδρες δολεροί τε καὶ λα-
λοῦντες διεστραμμένα, τοῦ γενέσθαι αὐτοὺς ἄρ-
χοντας καὶ πρωτεύοντας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ
χριστοῦ, καὶ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐ-
τῶν, ἀπάγοντες τοὺς ἀκολουθοῦντας ἀπὸ τῆς
δεξιᾶς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας, ὑπὸ ἄτραπον ἀειστρε
ραντινα τῆς πιθανολογίας καὶ τῶν ψευδῶν.
διὸ γρηγορεῖτε, ὦ ἀδελφοί, ἕκαστος ἐν τῇ αὐ-
τοῦ τάξει, μνημονεύοντες ἁπάντων, ὧν τριε-
τίαν νύκτα τε καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην,
παραινῶν καὶ παραγγέλλων καὶ μετὰ δακρύ-
ων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον. καὶ νῦν παρατίθημι
ὑμᾶς, ὦ ἀδελφοὶ μᾶλλον τῆς ἰδίας ψυχῆς ἠ-
γαπημένοι, τῷ θεῷ, καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάρι-
τος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι,
καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασ-
μένοις πᾶσιν. ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ

οὐδενὸς

ὐδενὸς ἐπεθύμησα. αὐτοὶ δὲ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες ἡμῶν. πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε, μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. λοιπὸν δὴ ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι, χαίρετε καὶ ἔρρωσθε. ἐγὼ γὰρ ἤδη καλοῦντος τοῦ καιροῦ ὠθεῖ τὸ πλεῖν ἔρχομαι πρὸς καινοὺς ἀγῶνας. χαίρετ' οὖν εἰσαῦθις ἐν χριστῷ, ὦ ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ
πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ
εἴη μεθ' ὑμῶν, σώζων ὑμᾶς ἐν
πάσῃ εἰρήνῃ καὶ χάριτι ἀπὸ
παντὸς κακοῦ
ἀμήν.

ΠΩΣ ΑΠΟΚΡΙΝΟΙΝΤ' ΑΝ ΟΙ Ἐφέσιοι πρὸς τοιαύτην τινὰ ἐπιστολήν.

Τὸ τῶν ἐφεσίων πρεσβυτέριον καὶ ἅπασα ἡ ἐν χριστῷ συνειλεγμένη ἐκκλησία διὰ τὸ ἀποστολικὸν κήρυγμα τῆς τοῦ θεοῦ βασιλείας, τῷ ἁγίῳ ἀποστόλῳ παύλῳ ἀληθῶς γεννήσαντι

νήσαντι ἡμᾶς ἐν χριστῷ. χάρις σοι καὶ εἰρήνη καὶ σωτηρία ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ λυτρώσαντος ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἐκ τοῦ θανάτου, τοῦ καὶ ἐκλέξαντος σε ἵνα βαστάσῃς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ισραήλ. ἐπιστολὴν τὴν ἐκ τῆς τύρου πεμφθεῖσαν ἐκομισάμεθα, καὶ ὥσπερ ἄλλας τινὰς πρότερον ὑπὸ σοῦ γεγραμμένας, πληθυούσης τῆς ἐκκλησίας ἀναγιγνώσκεσθαι ἐποιήσαμεν. καὶ ἅπαντες μὲν ἀκούσαντες οὐ μικρὸν παρεκλήθημεν, δάκρυα δ' ὅμως οὐκ ἐδυνήθημεν κατέχειν, καὶ ἐμέμικτο λύπη καὶ ἀνία ἅμα τῇ χαρᾷ καὶ ἡδονῇ, τὸ μὲν διὰ τὴν σὴν ἀπουσίαν, τὸ δὲ διὰ τῆς ἐπιστολῆς φιλοφροσύνην. πρὸς κινδύνους δὲ ὧν μέμνησαι τούς τε προτέρους καὶ τοὺς ἤδη ἐπερχομένους, καὶ δὴ καὶ φόβῳ οὐδὲ τοῖς ἐν χερσὶν, οἰκτος καὶ ὀδυρμὸς ἡμᾶς κατέλαβε τοσοῦτος, ὥστε τοὺς γείτνιῶντας τῇ ἐκκλησίᾳ ἐφεστίους, κλαιόντων ἡμῶν καὶ ἀνολολυζόντων, καὶ τὸ σὸν ὄνομα συχνῶς ἐπιφωνούντων ἀκούσαντας, οἴεσθαι πέρας ἤδη εἶναι τοὺς ἡμᾶς τῆς τελευτῆς. τούτοις δὲ καὶ φήμη τις προσῆλθε διασκεδασθεῖσα, ὡς ἔλεγον, ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων Συρῶν, ὡς σοῦ ἀπὸ τῆς θαλάσσης γενομένου, καὶ ἐν Καισαρείᾳ τῆς παλαιστίνης παρὰ φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ

γελιστοῦ ξενωθέντος, δοκοῦσι μεῖναι ἡμέ-
ρας ὁσασοῦν ἐκεῖ, προφήτης ἀπὸ τῆς ἰουδαίας
παραγένοιτο, ἄλλα τε δεινὰ μαντευόμενος, καὶ
δὴ καὶ τὴν ζώνην ἀπολύσας σοῦ καταδῆσαι
πάλιν, ἐπειπὼν, ὅτι σημαίνει τοῦτο δεσμά τε
καὶ πέδας τῆς φυλακῆς ἐκείνου ὅπερ εἴη ἡ ζώ-
νη. καὶ τότε μὲν ἅπαντας δακρύσαντας ἱκε-
τεῦσαι ἵνα φυλάξῃ τὸ μὴ πρὸς τὰ ἱεροσόλυ-
μα πορεύεσθαι, σὲ δὲ εἰπεῖν, ὅτι οὐ μόνον δέσ-
μιος γενέσθαι ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον ὑπομεῖ-
ναι ἕτοιμος εἴης ἂν, ὑπὲρ ὀνόματος τοῦ χρι-
στοῦ. ἐκ τοσούτων οὖν κινδύνων ἀγγελθέντων
ἡμῖν, εἰς ποίας ἀλγηδόνας, πόσους δὲ φόβους
ἐμπεσεῖν ἡμᾶς οἴει; ἄλλως τε καὶ πρὸ ὀφθαλ-
μῶν ἔτι καὶ ἐναύλων ὄντων τῶν ἐν τῇ ἡμε-
τέρᾳ πόλει νεωστὶ τεθορυβοπεποιημένων, ὑ-
πό τε δημητρίου τοῦ εἰδωλοποιοῦ, καὶ ἄλλων τι-
νῶν μετ᾽ ἐκείνου, φοβηθέντων μήπως τὰς τέ-
χνης προσόδους μειωθῆναι αὐτοῖς συμβαίνοι,
διὰ τῶν τῆς ἀληθείας κηρυγμάτων. σὺ μὲν δὴ
ἡμᾶς ἐπιθαρσυνῶν, καὶ πρώην πάνυ χρη-
στῷ λόγῳ παρὼν, καὶ νῦν δι᾽ ἐπιστολῆς ἀπὼν,
φὴς, ὅτι μετὰ τοῖς σοῖς ἔσῃ ἀεί. ἡμεῖς δ᾽ ὅμως
καὶ ἐν τῷ παρόντι τῆς σῆς ἀπουσίας σφόδρα
αἰσθανόμεθα, καὶ ἐν ταῖς λειτουργίαις τὴν πα-
ρὰ σοῦ ἐπικουρίαν ποθοῦμεν. καὶ σοῦ γὰρ ἐπι-

λαθέσθαι

λαβέσθαι οὐδ' εἰς χρόνον ποιῆσαι, καὶ οὐδεμία
ἡμέρα τῶν σῶν εὐεργημάτων μνήμην κατα-
σβέσαι δύναιτ' ἄν, ἐφ' ὅσον γε ἔμφρονές τε
αὐτοὶ καὶ τῆς ψυχῆς μέτοχοι ἐσόμεθα. οὐ γὰρ
οὕτω ἐπιπολαίως ἴχνη φαίνονται ἐν ταῖς ἡμε-
τέραις φρεσὶν ἐξαρθέντα τῆς τε εὐνοίας καὶ
τῆς ἀγαθοποιίας σου. εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο, ἡ γοῦν
εὐσεβεστάτη διδαχὴ, καὶ τοῦ ὑγιοῦς λόγου πι-
στοτάτη κατήχησις οὐκ ἐῶσι τοῦ φιλτάτου καὶ
τιμιωτάτου παύλου ἀμνηστῆσαι τὴν τῶν ἐφε-
σίων ἐκκλησίαν. οὐκ ἄρα χωρίσει ἡμᾶς σου οὔ-
τε γῆ, οὔτε θάλασσα, οὔτε ἡ τὰ πάντα ἀϊστοῦσα
χεὶρ κατακόπτουσα μοῖρα θανάτου. ποῖα δὲ κα-
κὰ, ὦ ἁγιώτατε παῦλε, ἀπεληλυθότος σου
καταλήψεσθαι ἡμᾶς ἔμελλε, σὺ μὲν προεῖδες,
ἡμεῖς δὲ αἰσθόμενοι καὶ τῶν προφητευθέντων
ὑπὸ σοῦ πεῖραν ἤδη λαβόντες μεγάλως βα-
ρυνόμεθα. εἰ δὲ μόνον οὐκ ἐν ὀφθαλμοῖς σε ἔτι ἔ-
χοντες, καὶ τῆς σῆς φωνῆς ἐπακούοντες οὕτω
ταχέως ἀλλοιωθέντα τὰ τῆς ἐκκλησίας με-
τέπεσε, ποίαν ἂν ταύτης κατάστασιν ἔσεσθαι
προσδοκητέον, μετὰ πολλῶν δῆτα ἐνιαυ-
τῶν χρόνον; τί συμβήσεται ἐπειδ' ἂν οὐ σὺ
μόνον, ὦ παῦλε, κατακοιμηθῆς, ἐπιτελεσθέν-
τος τοῦ ἔργου εἰς ὅπερ θεόθεν ἐμισθώθης, ἀλ-
λὰ καὶ ἡμᾶς τοὺς ἡνωμένους διὰ τε πνεύματι
καὶ

καὶ τῇ πίστει ὁποιοσδήποτε θάνατος καθέ-
λῃ; καὶ ἔστι μὲν τὸ σὸν παράδειγμα φανερὸν ἅ-
πασι. τί δὲ τοῦτο ὄφελος εἴπερ ὀλίγοις δοκεῖ
ἕπεσθαι ἐκείνῳ; φασὶ γὰρ ἤδη τὸν ἐργαστικὸν
καὶ ἐπίμοχθον βίον εὐκαταφρόνητόν τε καὶ
ἐπονείδιστον εἶναι. ὅτι δὲ γυμνόν σέ τις, ἀνηγ-
δεῖ δ' ὅμως εἴπῃ, γελοῖον αὐτοῖς φαίνεται.
ἐθέλουσι γὰρ οὖν ὑπὲρ τῶν ἄλλων εἶναι κύριοι, καὶ
τῶν τῆς δεσποτείας ἀπολαύειν ἀγαθῶν. διὸ
καὶ τῇ καθαρᾷ τῶν ἁπλῶν λόγων τοῦ διδα-
χῇ ἐπιχειροῦσι καλλωπισμόν τινα καὶ φαντα-
σίαν εὐφραδεστάτην προσάπτουσι τῶν ἰδίων εὐ-
ρημάτων. πάνυ γὰρ τοῦτο σμικρὸν καὶ εὐτε-
λὲς εἶναι λέγουσι, τὸ οὖν ὑπὲρ χριστῷ πιστεύειν ἑαυ-
τοὺς, καὶ ἐξ αὐτοῦ μόνου τῆς σωτηρίας ἐλπίδα
ἀναρτῆσαι, καὶ τῇ πίστει τὴν δικαιοσύνην
ἀνατίθεσθαι. ἢν δέ τις ἔτι καὶ τὴν ἀγάπην
πρὸς τοὺς ὁμοδόξους τε καὶ ὁμοπίστους ἀδελ-
φοὺς ἐκείνοις συναριθμῇ, οὐδ' οὕτως ἀξίωμά τι
καὶ δόξαν ἔχειν ἐκεῖνα οἴονται, οἷς δὴ πολλὰ
νομοθετοῦντες αὐτοὶ ἐπισωρεύουσιν εὐμορφίας
οὕνεκα. μὴ φαγεῖν τινῶν. ἡμέρας ῥητὰς ὡς ἐξ-
αιρέτους σέβεσθαι. ἐσθῆτα τὴν μὲν ἱερὰν ὑπο-
λαμβάνειν εἶναι, τὴν δὲ βέβηλον. οὐ μὴν ἀλλὰ
καὶ παρὰ τὸν χριστὸν οἱονεὶ βοηθήματά τινα
ἐπικλητέον εἶναι διδάσκουσι, μὴ δὲ τῇ ἑνὸς ἢ
μόνου

μόνου ἐκείνου ἐπικουρίᾳ προσέχειν. πρὸς δὲ τούτοις τὰς τῶν εὐσεβῶν καρδίας συγκλείουσιν ὥσπερ δικτύοις, φόβῳ τινὶ τοῦ θεοῦ ὀλεθρίῳ. δῆλον μὲν οὖν, βουλοίμεθα δ' ἂν σφάλλεσθαι, ὅτι μετ' οὐ πολύ, εἰ μὴ ὁ χριστὸς τοὺς αὐτοῦ σώζῃ αὐτός, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δεσποτική τις ἐξουσία ἐγγενήσεται, καὶ ἡ τῶν πιστῶν ἐλευθερία ζυγῷ δουλείας ὑποταγήσεται. ἤδη βασιλεῖς τῆς ἐκκλησίας ἐπικρατοῦσι, καὶ ταύτης οὐκέτι κεφαλὴ ὁ χριστὸς ἔσται. εἰ καί τοι ἐψευσάμεθα τοῦ γράφοντος. ἐκεῖνος γὰρ τοῦ του σώματος κεφαλή, ἔσται μὲν ἀεί, οὐδ' ἔτις ἀφελεῖν δυνήσεται, μὴ ὅτι γε καὶ ἄλλην ἐπιθέσθαι, φοβούμεθα δὲ ὡς εἰρήσεται μετ' ὀλίγον ὑπό τινων, ὅτι αὐτοὶ κεφαλὴ εἰσι σώματος ἐκείνου, ἡ δὲ θεοφιλὴς εὐσέβεια τότε εἰς πομπείας ἑορτῶν τινῶν ἀποβήσεται, καὶ ἡ δεισιδαιμονία ἰσχύσει τοσοῦτον, ὥστε ἐνύπνιά τινα τῶν ἐναργῶν ἀληθέστερα φαίνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις. μικρὸν δὲ ἔτι ταῦτα προχωρείτω, γῆ μὲν ἤδη ἅπασα ταύτης τῆς δυναστείας δούλη γενήσεται, τὴν ἐκκλησιαστικὴν δὲ καθέδραν τύραννοι καθέξουσι, καὶ ὁ κόσμος ὑπὸ τούτων τοὺς πόδας ὑποβληθήσεται. καὶ λέγειν μὲν τάδε δεινὰ φαίνονται, ὥσπερ δὴ καὶ εἰσίν, ὅμως δ' οὖν τῇ ἡμετέρᾳ σχεδὸν βου-

λήσει ἐπισπᾶσθαι αὐτὰ ἔξεστιν ὁρᾶν. τίς γὰρ
νοῦν ἅπαντων, ὡς εἰπεῖν ἔπος, τῶν ὀρθῶν δι-
δαγμάτων τε καὶ παραγγελμάτων ἐπαΐει ἀ-
πόντας γε τοῦ λυσιτελοῦς καὶ τῶν κερδῶν; τίς οὐκ
ἀγανακτεῖ ἤδη τοι τῶν ἁμαρτημάτων καὶ αἰσχροῦ
βίου ἐπιτιμήσεως; πῶς δὲ ὀργίζονται οἱ πλεῖστοι
ἐπειδὰν βληθῶσιν ὑπὸ τῶν τῆς ἁγίας διακο-
νίας ῥημάτων ἐλεγχόμενοι; ζητοῦσι τοίνυν τοὺς
ἀγορεύοντας ἀρέσκοντά σφισι, καὶ ἐκείνας
τὰς δημηγορίας μόνας ἀσπάζονται, αἷς οὐδὲν
ἔνι σκληρὸν ἢ τραχὺ, ἀλλ' αἳ κινοῦσι τὰ τῶν
ἀκροώντων ὦτα καὶ πάντα διὰ προσλαλιῶν
ἡδέων διέρχονται. οὐκ ἔστι τοίνυν ἀποτροπὴ τῶν
προρρηθέντων, ὥστε μὴ ἐπελθεῖν τούτοις ἐκεῖνα ἐν
νυκτί τε καὶ σκότῳ ἀφροσύνης καὶ ψευδῶν,
ἵνα μύθοις χαίρωσιν ἄνθρωποι καὶ λήροις πι-
σὶν εὐσχήμοις καὶ γελῶσι τῇ τῶν ἀνθρωπίνων ἐπι-
τηδευμάτων ἀγχινοίᾳ, καὶ οὕτω δὴ ταχέως
εἰς παγάς τε καὶ δίκτυα ἀδοκίμου νοῦ ἐμπε-
σοῦνται, καὶ μετέπειτα εἰς ὄρυγμα ὀλέθρου κατε-
νεχθήσονται. ἅτινα μὲν κοιναῖς δεήσεσιν εὐχώ-
μεθα ἀποτραπῆναι ὡς πορρωτάτω τῶν ἡμετέ-
ρων χρόνων, οὗπερ ἕνεκα καὶ ἐγράψαμεν διὰ
πλειόνων. ὅπως δ' οὖν ἔχοι, σὺ μὲν, ὦ Παῦλε,
τῇ τῶν ἐφεσίων ἐκκλησίᾳ ἐγγύου, καὶ ἀδελφὸς,
καὶ διδάσκαλος, καὶ ὡς ἀληθῶς πατήρ. ποία

γὰρ

γὰρ σπουδῇ, ὡς δὴ πιστῶς, ἅπαντα παρέδωκας ἡμῖν τὰ παρὰ τοῦ χριστοῦ ἀποδειχθέντα τε καὶ ποιηθέντα, οἴδαμεν καὶ ὁμολογοῦμεν οὐδὲν ἀποκρύψαι σε, οὐδὲν ἐπικαλύψαι τῶν ἀναγκαίων γνωσθῆναι περὶ ἀκριβείας σωτηρίας ἐραστάς. εἴ τις δὲ ἀδίδακτος ἔτι εὑρεθῇ, αὐτὸς αὐτὸν αἰτιάτω. ἔσται γὰρ οὕτως τῇ ἰδίᾳ κακίᾳ οὐκ ἀμελείᾳ τῇ σῇ, ἐπεὶ καὶ γενναίως τῇ τῶν πολεμίων τόλμῃ ἀντέταξας σεαυτόν, καὶ ἡ τῶν ἐναντίων δύναμις τῇ σαυτοῦ ἀρετῇ ἀπεκρούσθη, ἵνα μή τι ἐμποδὼν γένοιτο τῇ ἡμετέρᾳ μαθήσει περὶ διδαχῆς ἄρτι ἀρχομένης, καὶ τῇ σπουδῇ ὥσπερ τῶν περὶ εὐσεβείας λόγων. ἤδη καὶ ἕλληνες καὶ ἰουδαῖοι ἐπέγνωσαν τὸ κράτος περὶ διδασκαλίας σου, οὐκ ἐν τῇ ῥητορείᾳ γε καὶ εὐμορφίᾳ τῶν ἐπῶν, οὐδὲ ἐν διαλεκτικῇ εὐρυθμίᾳ περὶ ἐλλογίμου γλώττης, ἀλλ' ἐνδέδεικται ἐκεῖνο διά τε ἰσχυρῶν σημείων πολλῶν καὶ νοῦν ῥώμῃ τοῦ οὐρανίου πατρὸς ἀσφαλισθέντα, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἡγούμενον καὶ συντασσόμενον τοῖς τοῦ χριστοῦ ἀποστόλοις οὐρανόθεν προπεμφθὲν ὥσπερ τὴν ἐκείνων ἐκστρατείαν. καὶ ἡμεῖς μετὰ παντὸς σθένους καὶ ἐκ ψυχῆς ὅλης ἐκπονήσωμεν, ἵνα τὰ ὑπὸ σοῦ παραδοθέντα ὁμοφρόνως φυλάσσωμεν, οὐδέ τις ποτὲ ἡμέρα τὰ τῆς ἁγιωτάτης διδαχῆς σου παραγγέλματα ἀφανίσει, ἀφαιροῦσα ἀπὸ περὶ

 μνήμης

μνήμης τῶν ἡμετέρων φρενῶν, ἣν σύ γε, ὦ φί-
λε χριστέ, τοῦτ' ἡμῖν νοῦν τηρήσης, καὶ τὸ κάλ-
λιστον τῆς προαιρέσεως δόγμα κυρώσης, ἐπι-
βοηθήσας τοῖς πρὸς τὸ καλὸν σπεύδουσι, καὶ
ἀρχάς τινας τῆς τε ἐπιγνώσεως καὶ τῆς ἐξομολο-
γίας ἡμῶν ἐπιῤῥώσας. σὺ δὲ ὥστε γενέσθαι ταῦ-
τα, ὦ παῦλε, εὔχου καὶ δεήθητι ὑπὲρ ἡμῶν, τῇ
σῇ ἱκετείᾳ στηρίζων ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἀγνοοῦμεν, ὅ-
σῃ τίς κοινῆς καὶ συμφώνου τῶν ἀδελφῶν ἀντι-
βολήσεως δύναμις, ὅσην τε ἰσχὺν ταύτης
ἔδωκεν αὐτὸς ὁ θεὸς ἀποφαίνει, καὶ ἡμεῖς καλῶς
ἀναμιμνησκόμεθα, ὅτι σὺ πολλάκις τοῦτο ἡμῖν
ὑπέθου. σὺ γοῦν καίπερ ἀπὼν προσβοήθησον
ἡμῖν ἱκετεύων καὶ δεόμενος ὑπὲρ ἡμῶν ἐν
ταῖς εὐσεβεστάταις προσευχαῖς καὶ ἐντεύξε-
σίν σου πρὸς τὸν θεόν. ἡμεῖς δὲ, ὥσπερ εἰκὸς, καὶ αὐ-
τοὶ πάντοτε προσευχόμενοι τῷ θεῷ οὐ παυ-
σόμεθα, περὶ σοῦ τε καὶ τῶν περιεστηκότων μόχ-
θων, καὶ τῶν ἀδιαλείπτων μεριμνῶν, καὶ πιστότα-
της σπουδῆς, περί τε τῆς τοῦ εὐαγγελίου προχω-
ρήσεως, ὥστε προήκειν καὶ εὐοδοῦσθαι. ὁ δὲ φιλοι-
κτίρμων θεὸς τῶν χριστοσεβῶν δεήσεις ἵλεως
προσίεσθαι εἴωθεν. ἔῤῥωσο ὦ φίλτατε διδάσκα-
λέ τε καὶ ἀδελφὲ, καὶ δὴ πάτερ. καὶ ἐν τῷ τοῦ
χριστοῦ ὀνόματι διατέλει νικῶν
τοὺς ἐχθρούς σου.

D.Pauli

D. PAVLI TAR-
SENSIS AD EPISCOPOS
& Ecclesiam Ephesiorum Epistola, expressa uersibus, de cap. XX. Actor. Apostolic.

QVam legitis uobis fraterno iunctus amore,
Nósque Deo Christi conciliante fide,
Nunc scriptam Paulus consueto more salutem,
Paciferum ætherij mitto fauoris opus.
Quam nuper cupido discedens ore precabar,
Carior ô uita sancta caterua mea:
Cum uos Miletum accersitos corde reliqui
Turbato nostri sollicitudinibus.
Post profusa pio de pectore uota, patrísque
Orato positis auxilio genibus.
Vestra ego quas lacrimas tũ fundere lumina uidi?
Qui gemitus mœsto redditus ore fuit?
Cum complexu etiam manuum mollißima collo
Vincula strinxerunt brachia uestra meo.
Oscula cum sancto pia nobis ore dedistis
Plurima, quæ castus ferre iubebat amor.
Et uox cunctorum miserabilis una sonabat,
Ne socium uellem deseruisse gregem.
Non ego uos fratrum carißima turba relinquam,
Vobiscúmque omni tempore fidus ero.
Quamuis nos tellus, quamuis nos separet unda,
Spiritus est iunctos qui tamen esse facit.
Quin etiam ipsa meo cum corpore uita recedet,
Ménsque suo requiem functa labore petet,

Tunc quoque non ueſtri uobis præſentia Pauli
Deerit, & uiuos mortuus inter ero.
Quid? nõ iã ſcripto licet hoc me cernere coràm,
Nonne refert dominum littera miſſa ſuum?
Littera uerborum præclara miniſtra meorum,
Conſilij interpres littera certa mei.
Quam reuocaturam monitus in pectora uobis,
Et præcepta mei miſimus eloquij,
Hinc ubi noſtra ratis primum ſubducta quieuit,
Et ſtat Phœnices regia priſca Tyrus,
Nunc aliam dum nos Iudaica regna petentem,
Quærimus & noſtræ ſit mora tanta uiæ:
Compoſitam paribus uerbis & ſenſibus iiſdem,
Vt ſtudium coràm commemoraſſe fuit.
Nota mea eſt uobis à primo tempore uita,
Terram Aſiæ noſtri quo tetigere pedes.
Vita Deo ſancto cultu ſeruire parata,
Continet inſignem qui pietate fidem.
Quæ mala pertulerim nimium eſſet ſcribere lon-
Dum iacio uerbi ſemina Chriſte tui. (gum,
Vidiſtis lacrimas noſtras, fleuiſtis & ipſi,
Largo peruigiles imbre rigante genas.
Et mea communes auxere aduerſa dolores,
Publicáque ærumnæ cauſſa fuere meæ.
Vt tamen ante Deum ſummiſſa procido mente,
Inque meos nil me lenius eſſe poteſt:
Sic forti retudiſſe animo meminiſſe poteſtis,
Me populi fraudes inſidiáſque mei.

His

His ego diuinam Christi conuellere laudem,
Et cupidis sanctam dissoluisse fidem,
Opposui uitámque meam, fortique reluctans
Pectore, probra, minas, uerbera, uincla tuli.
Nulla etiam nostro studio res obstitit unquam,
Non ullo mens est nostra repressa metu,
Quo minus ad uestram facerent quæcunq; salutē,
Conarer uerbis explicuisse meis.
Vos conuenta igitur docui per publica, & intra
Priuatas, cum res siuit, ubique domos.
Doctrinam externis paritérque & ciuibus unam
Exposui, priscos testificando libros.
Esse animi sensus cuique & sua corda nouanda,
AEtatem ut doleat sic abijsse suam.
Defleat & uitæ commissa nefanda prioris,
Omnia, conspectum, qui uidet, ante Dei.
Vtq; sibi partam Christi de sanguine uitam,
Credat & hoc freto posse nocere nihil.
Et sperare illis fas solis esse salutem,
Quos peccatorum pœnituisse potest.
Seruantémque fide qui complectuntur Iesum,
Viuifica unius nomina cuius habent.
Ergo eadē fuit hæc uox, hæc eadémq; futura est,
Siue ego Iudæis Graiugenísue loquar.
Pœniteat fraudísque malæ uitæq; prioris,
Et proiecta Dei mens cadat ante pedes.
Atq; hîc te bone Christe fide cōpræhendere quæ
Sola Christe tua purificanda fide. (rat,

Quem genitor ueram nobis dedit esse salutem,
Directúmque suæ cognitionis iter.
Ac nunc ad Solymam raptat me spiritus urbem,
Et uelut iniecta compede corda trahit.
Huc tendo ignarus rerum sortísque futuræ,
Flaminis & sancti concita lora sequor.
Cuncta canunt omnes tamē ista per oppida uates,
Diuina & soluunt talibus ora sonis:
Aerumnásque graues & sæua pericula Paulum,
Vinculáque innocuos dura manere pedes.
Haud ego quid de me fiat nunc deinde laboro,
Ipsáque uita mea est non preciosa mihi,
Dum liceat præsens spacium decurrere leto,
Et soluisse mei pensa ministerij.
Quæ Dn̄s dedit ipse meus mihi Christus Iesus,
Iussáque quæ facias hæc mea, dixit, habe,
Nuncia diuini ut proclames grata fauoris,
Sitque Euangelij uox tua præco mei.
Nunc ex hoc uisura magis scio tempore coram,
Quod non sint uultus lumina uestra meos.
Vestra quibus nostri doctrina innotuit oris,
Pérque Euangelij quos mihi facta uia est.
Quósque apud ætherij feci præconia regni,
Verbáque uitifero de ueniente die.
Nunc quē par cunq; est testē uoco, me fore uestræ
Purum, sors fuerit si qua sinistra, necis.
Nil etenim texi, non ulli operæue peperci,
Mens patris ut uobis esset aperta Dei.

Proin

Proinde adbibete animos nobiſque aduertite ue-
Sedulus & tutum ſeruet ouile labor. (ſtros,
Spiritus in quo uos ſanctus dedit eſſe magiſtros,
Veſtra ſuo ut præſtet pabula cura gregi,
Aduerſum quem tanta fuit dilectio Chriſti,
Sanguine mercari uellet ut ipſe ſuo.
Namq; ego præuideo poſtquam diſceſſero, eritq;
Expers præſidij concio ſacra mei,
Mox graſſaturos tanto, clariſſime paſtor,
Parta tibi rabidos in tua ſepta lupos.
Heu mibi quas illi ſtrages in ouilibus edent,
Quáſque dabunt turbas qualia damna, tuis?
Quin etiam è ueſtro numero peruerſa uirorum
Mox natio, & falſi progredietur amans.
Iique uolent populi rectores atque magiſtri,
Et plebis ſummum Chriſtidos eſſe caput.
Atque ſuam à dextro ſeducent tramite ſectam,
In læuum ſtultæ credulitatis iter.
Ergo, uiri, ignauum ſecludite pectore ſomnum,
Quíſque ſuo ueſtrum peruigilétque loco.
Illa recordantes animi præcepta fidelis,
Tradita nunc annis nocte diéque tribus.
Dum flens è uobis unumquenque hortor & oro,
Doctrinæ ut ſeruet tradita ſancta meæ.
Dum moneo, aduerſus dum cunctos inſtruo caſus
Et mibi in boc capitur nulla labore quies.
Nũc uos quod ſupereſt, fratrum cariſſime cœtus,
O fratrum propria turba ſalute prior,

Committo dextræq; Dei fideiq; potentis,
Illius & uerbo trado beatifico.
Quiq; augere opus incœptũ ualet, et dare uobis,
Partem inter sanctos omnibus eximiam.
Non uestes me non argenti pondera & auri,
Estis uos testes concupiisse, mihi.
Aßiduis aluit nam dextra laboribus instans
Nostra, ministerio méque meósque suo.
Ac studui uobis exempla relinquere nostra,
Quæ proprium faceret quisque secutus opus.
Déque illo miseros & egentes ipse leuaret,
Et cupido infirmis pectore ferret opem.
Saluifici ut domini cœlesti uoce monemur,
Pauperibus promta suppeditare manu.
Qua largiri aliis & fratribus addere partem,
Quàm capere immenso rectius esse, docet.
Quod restat fratres, dilecta caterua, ualete
Me uocat ad luctam uentus & unda nouam.
O iterum atq; iterũ Christi inclyta turba ualeto,
Propitij æterno tuta fauore Dei.

RESPONSIO EPISCOPORVM EPHESIORVM.

MAndatam nobis carißime Paule salutem,
Attulit antiqua littera missa Tyro.
Hanc, uelut ante datas, recitari fecimus illo,
Concio quo fratrum tempore plena fuit.

Atq;

Atque omnes ſolata ut ſunt ſuauiſsima ſcripta,
Sic nemo ſiccis audijt illa genis.
Vtq; procul uectum pelagi trans æquora uaſti,
Cara ſuum ſoboles plorat abeſſe patrem:
A quo ſi qua tamen data uenit Epiſtola, fletus,
Exhilarant patriæ cognita ſigna manus:
Gaudia noſtra moleſtifero ſic miſta dolori,
Læticiam & mœror flebilis inter erat.
Ad uerò repetita tuæ diſcrimina uitæ,
Et modò ſuſceptæ tanta pericla uiæ,
Qui gemitus fletúſque? & quæ lamenta fuere?
Cœtu omni querulis exululante ſonis.
Audijt hos Epheſinorum uicinia luctus,
Excita ut populo uociferante fuit.
Cúnque inter crebro tua nomina Paule ſonarent,
Extincti planctum credidit eſſe tui.
Fama etiam noſtras triſtis peruenit ad aures,
Dicta à uicinis ſparſa fuiſſe Syris.
Te poſt confectos tandem maris æquore curſus,
Prima Palæſtini regna petiſſe ſoli.
Hoſpitióque fuiſſe acceptum mœnibus urbis,
Quæ celebre à magno Cæſare nomen habet.
Atque Euangelij doctoris in æde Philippi,
Conſtituiſſe aliquot uelle manere dies.
Iudæa huc uatem terra ueniſſe ferebant,
Diráque terrificis tunc ceciniſſe modis.
Cinguláque inieciſſe tibi, cum diceret, illa
Signa cathenarum & carceris eſſe tui.

Tum

Tum fratrum fusis lacrimis orasse cateruam,
  Vitares Solymæ cautus ut urbis iter.
Sed te etiam mortem dixisse subire paratum,
  Nomine pro Christi si subeunda foret.
Tanta pericla igitur quo nos audisse dolore,
  Quanta sollicitos anxietate putas? (res,
Ante quoq; omnium adhuc oculos uersatur & au
  Grassatus nostra terror in urbe recens.
Cuius erat simulacrificus Demetrius autor,
  Formidans artis quæstibus ille suæ.
Ac tu nostra quidem mellitis pectora uerbis,
  Firmas, cunque tuis te fore semper ais.
Nos tamen heu modò te nimium sentimus abesse,
  Functio iámque tuam nostra requirit opem.
Atque tui capiet nos certè obliuio nunquam,
  Obruet & meriti debita nulla dies.
Ipsi dum nostri memores hac luce fruemur,
  Membráque dum uegetans spiritus ista reget.
Non suspensa ita sunt tenui uestigia sulco,
  Et dubia officij signa relicta tui.
Quid? doctrina piæ & quòd uerba fidelia mẽtis,
  Nunquam nos Pauli non meminisse sinunt.
Non nos terra igitur dirimet nõ nos mare, q̃n nec
  Vastatrice secans omnia parca manu.
Essent exceptura tamen, sanctißime Paule,
  Tu uidisti abitum qualia damna tuum.
Quæ nos, ô miseros, quantum experiendo graua
  Veráque uaticinij dicta fuere tui. (mur?

Quod

Quod si dũ ꝓpe adhuc oculis te cernimus, et dum
Pœne istinc ad nos uox tua missa uenit,
Tam citò deficit mutata Ecclesia, quis post
Annos, post quis erit sæcula plura status?
Quid fiet? cum non modo tu iam Paule quietem
Perfecto iniuncto munere nactus eris.
Sed nostrũ & rapiet quosdã, q̃cunq; manet mors,
Quorum idem tecum est spiritus atq; fides.
Ac exempla quidem tua sunt notißima cunctis,
Quid refert? paucis si placet illa sequi.
Contemtum dicunt parere & ludibria uitam,
Vita operis quæ sit plena laboriferis.
Te nudum irrident, quærunt regnare, boníſque
Et rerum in terra commoditate frui.
Ac puræ uerbis doctrinæ & simplicis addunt
Paule, suos fucos deliciáſque, tuis.
Et nimium esse ferunt exilia credere Christo,
Spémque salutiferam iustificámque fidem.
Adiunctúmque illis fraterni munus amoris,
Cuncta hæc splendoris rentur habere parum.
Quæ uarijs cumulant ornantes legibus ipsi,
Vt ueluti comtis sint redimita comis.
Non etiam istud edes, solenne hoc tẽpus habebis:
Et uestis sancta est hæc magis, ista minus.
Quin etiam Christo adiungẽda iuuamina quædã,
Non standum auxilio solius esse docent.
Quid? quòd corda plagis illi irretita piorum,
Peruersóque Dei capta timore tenent.

Certum

Certũ est si pergant (utinã nos falsa loquamur)
(Et nisi Christe tuum tu tueare gregem)
Mox dominos in plebe tua paßim exorituros,
Qui duro astringant libera colla iugo.
Iam misera est magnos habitura Ecclesia reges,
Ipse caput Christus non magis huius erit.
Scripsimus hoc falso. Caput huius corporis ille
Semper erit, nec qui detrahat esse potest.
Et quosdã breue post tempus tamẽ esse ueremur,
Illius ausuros se perhibere caput.
Relligio in pompas euadet casta sacrorum,
Inque nouum falsæ credulitatis opus.
Vana superstitio pro ueris somnia uendet,
Rectáque iam nolent discere, praua uolent.
Longius & fiat paulum modò, seruiet isti,
Terra potestati subdita tota sacræ,
Inque Euangelij residebunt sede tyranni,
Stratus & istorum sub pede mundus erit.
Hæc dictu quamuis, ut sunt, horrenda putentur,
Accersi nostra sponte uidere licet.
Nam quis iam rectos monitus audire docentum
Lucrifera nudos utilitate cupit?
Quis carpi delicta sua & peccata notari,
Ferréque repræhendi quis malefacta potest?
Indignari animis uideas ardentibus omnes,
Quos tetigere pij uerba ministerij.
Illos qui dicant non offendentia quærunt,
Concio sola carens asperitate placet:

Quæ-

Quæq; titillando iucundis uocibus aures,
Expediat dictis cuncta suauiloquis.
Ergo etiam illa sequi tandē metuenda necesse est,
Noctis & erroris tempora cæca mali.
Fabulæ ut oblectent homines nugæq; decoræ,
Ridénsque humanæ calliditatis opus,
Sic facilè in laqueos peruersi & retia sensus,
In foueam interitus sic quoq; deinde cadent.
Hæc utinam precibus communibus auertantur,
Qua caussa & placuit significare tibi.
Quicqd erit, te certè Ephesina Ecclesia fratrem,
Te doctorem habuit te quoque Paule patrem?
Quo studio à te sunt quáq; omnia tradita nobis,
Monstrauit Christus quæ tibi cunque, fide?
Te cælasse nihil, nihil obscurasse fatemur,
Quæ ueræ debet nosse salutis amans.
Atq; erit, haud iam Paule tua sanctißime culpa,
Sed proprio indoctus crimine, si quis erit.
Quin etiam ut melius nobis didicisse liceret,
Et nihil ut studij læderet orsa pij,
Te præsente animo opposuisti hostilibus ausis,
Vísque omnis Marte est pulsa inimica tuo.
Ipsis doctrinæ est iam nota potentia Graijs,
Israëligenis est quoque nota, tuæ.
Quam non sermonis facundia docta politi,
Non celebri eloquio lingua diserta probat:
Sed per multa probat fidei miracula uirtus,
Et mens cœlestis robore firma patris.

Quiq;

Quique tuis datus est legatis Christe supremus
Flatus, militiæ dux sociúsque suæ.
Cura quidem nobis studio præstante fidéque,
Vt tua concordes uerba sequamur, erit.
Nulla dies sanctæ doctrinæ iussa reuellet,
E memori cœtus pectore Paule tui.
Si tamen hanc mentem tu nobis Christe reserues,
Propositique uelis scita ualere boni.
Auxilióque probos conantum adiuueris actus,
Orsa tua firmans cordis & oris ope.
Fiat ut hoc cupidis orans annitere uotis,
Nósque tua fultos erige Paule prece.
Quid supplex poßit coniuncta petitio fratrum,
Ipse quod hanc doceat pondus habere Deus,
Scimus, téque recordamur monuisse frequenter,
Ardoris memores hac quoque parte tui.
Ergo tuis quamuis absens communibus aßis,
Paule piæ uotis supplicijsq; precis,
Nos quoq;, ut est æquum, te commissósq; labores,
Atque initæ nuper sæua pericla uitæ,
Sedulæ & euentum curæ studijq; fidelis,
Atque Euangelij progredientis iter,
Commendare Deo nunquam cessabimus, oris
Christicolæ admittit qui facili aure preces.
Care uale noster doctor fratérque patérque,
Inq; hostes Christi nomine uince tuos.

Verma-

Vermanung zu zucht vnd ehren vnd der bus / ein summarien des buchs Salomonis.

HVt dich hůt dich mein liebes kind/
Gar viel der bösen buben sind/
Die leben wie ein Saw vnd Rind/
Vnd bleiben in den sünden blind/
Doch bald sie Gottes straffe find/
Vnd machet sie des Teuffels gsind.
Hůt dich für jn vnd folg jn nicht/
Gedenck an Gott der alles sicht/
Auch alles strafft was böses gschicht
Fürwar nicht schertzt mit seinem gricht/
Wie vns die heilig schrifft vergicht/
Ob gleich ein bub jm selber ticht/
Es hab noch lang mit jm kein not/
Vñ fraget nichts nach Gottes gbot/
Helt auch der Eltern wort für spot/

 Mein

Mein aug der viel gesehen hot/
Den es ist worden allzu spoth/
Vbereilet das sie hat der todt/
Darumb mein kind vnd lieber son/
Hör zu dem könig Salomon/
Der gibt dir viel der leren schon/
Die Gott gefelt im Himels thron/
Vnd dir wird geben reichen lon/
Wenn du mit fleis dis hast gethon.

D. Mart. Lut.

CONVERSIO IN LINGVAM LATINAM ARGVmenti scriptorum Salomonis, contra furorem perseuerantium in peccatis.

O Nate mi caueto mi fili caue,
Sunt improbis plena & scelestis omnia,
Quorum est pecudibus quàm homini uita similior
Qui mente cæci in omne peccati genus
Properant, feruntur, incitantur, irruunt.
Sed hos cito irati cohercet numinis
Pœna furiosos & Satanæ adiudicat,
Atq; oscitantes in sceleribus opprimit,

Securi-

Securitatis & quietem dißipat.
Fuge hos, caue obsequaris his ducentibus
In mortis exitijq; praesentis mala.
Dei memento oculi, uidentis omnia,
Rerum esse cui nihil potest absconditum,
Et merita qui supplicia delictis parat.
Cuius profectò non leue est nec futile,
Sed iudicium & horribile & irreuocabile,
Docent sacrorum ut scripta nos uoluminum:
Quamuis sibi aliquis improbus fingat moram
Vitae suauis, ac mali expertis diu,
Securus & poenae & seueri iudicis,
Aeterna summi ac scita contemnens Dei,
Monita, & parentum spernat & legum minas.
Vidi uidi ipse plurimos, qui post suam
Petulanter actam heu sero uitam, cum sibi
Finem imminere cernerent miserabilem
Carnificis implicante fune iam gulam,
Frustra dolentes, tristem obiuerunt diem.
Ne falle te ipsum, nate mi. Nemo mali
Amans facinoris, corde praeditus impio,
Tandem ultionem debitam effugit Dei.
Resipisce, mi fili, fuge sodales malos,
Tu qui dolorem mensium matri decem
Tantum attulisti, quiq; es effigies Dei,
Et disce quae placeant creatori tuo,
Verbum audiens illius aut etiam legens,
Quod sacra tota ubiq; resonant byblia,
Salomonis inprimisq; praeclarus liber,

Præcepta qui uitæ beatæ continet,
Præcepta regi grata cœlorum Deo.
A quo tibi merces laboris debita,
Studijq́; præmium tui præstabitur,
Successuum diues bonorum copia,
Et omnium aduersationum auersio,
Te protegente suæ potentia manus.

ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ τῶν τοῦ Σολομῶντος, κατὰ τῶν οὐ φοβουμένων τὸν θεὸν καὶ μαινομένων ἐν τῇ πονηρίᾳ αὐτῶν.

Ὦ παῖ φυλάσσου πάντοθ' εὐλαβούμενος,
Πλέσῃ πονηρῶν γαῖα καὶ θεοστυγῶν.
Οἳ ζῶσιν ὥσπερ ὗς κόπρον στρεφούμενος,
Ἢ βοῦς λαρινὸς ἤτ' ὄνος κανθήλιος.
Οἳ τυφλὸν ὄμμ' ἔχουσιν αἰὲν ἐν κακοῖς,
Ἁμαρτιῶν τε βορβόρῳ κατώρυχον,
Αἰδούμεν' οὔτ' ὄπιν θεοῦ οὔτ' ἄρ βροτῶν.
Τοὺς δ' ὡς τάχιστ' ἀδεῶς ὅμως ἀλωμένους
Καφρόντιδας κακῶν, ἐπῆλθε ποίνημος
Κριτοῦ δικαίοιο κατόπιν τιμωρίη,
Καὶ τοὺς σατανᾷ πάμπαν ᾠκείωσε,
Δούλους ἁπάσης ἔμμεναι κακουργίας.
Τέκνον φυλάσσου, καὶ τόδ' ὡς πορρωτάτω
Ἀπόστρεφε φθορόμιλον ἀνόσιον στίβος

Πρὸ

Γρὰ ὀμμάτων θεὶς πάντα δερκόμενον θεόν,
Δίκην τε πᾶσ᾽ ὃς τὴν προσήκουσαν νέμει,
Καὶ τοὺς ἀλιτροὺς ὃς κολάζει πάντοθε,
Δεινὴν ἁμαρτωλοῖς ἀεὶ ποιῶν κρίσιν.
Οὐ γὰρ ματαία ψῆφος ἐστὶν ἡ θεοῦ,
Αὐτῆς τε φερομένης τὸ πρᾶγμα τελεῖθ᾽ ἅμα
Ἀμετανοήτων εἰς ὄλεθρον ἄξιον.
Ὥσπερ διδασκόμεσθα ταῖς ἁγίαις σαφῶς
καὶ θεοπνεύστων ῥημάτων φανερῶς γραφαῖς,
Εἴπερ τε κἀμελῶν τις αὐθάδης τάδε
Εὔελπίς ἐστιν ὡς δίκης φεύξων κράτος·
Καὶ πᾶν παραλλάξων βίου τὸ δυστυχές,
Οὐδὲν προτιμῶν ἐντολῶν θεοσφάτων,
Καὶ πατρὸς ἠδὲ μητρὸς παραινέσεις,
Νόμων τε ῥητὰ παιδικὴν ἡγούμενος.
Μὴ σαυτόν, ὦ παῖ, ψεῦδον ἠπατημένος.
Οὐδεὶς ἀπορρήτων διώκτης ἐργμάτων,
Καὶ μὴ μετανοήσας πεπραγμένοις ἔπι,
Ἤτ᾽ εὐθὺς ἢ καὶ δὴ χρόνῳ ποτ᾽ ἀπέτισε
Οὐ τὴν δικαίαν τῆς πανουργίας τίσιν.
Πλείστους ὅσους δή γ᾽ ἡμέτερος ἑώρακε
Ὀφθαλμὸς ἀρχῆς τῆς δ᾽ ἄπ᾽ ἐς τέλος πόλει
Βεβηκότας, τοὺς ὄψε γνόντας καὶ μάτην
Ὅτι δεινοποιῶν δεινὰ τἀπιχείρια,
Ἤδη κακοὺς ἤθονθ᾽ ὅτε σφέας κακῶς
Συνεπιτριβομένους, καὶ πνέοντας λοίσθια

Δεινῶν βρόχοις ἐμπλεκομένοισι τοῖς δ' ἡμῖν.
Σὺ τοίνυν, ὦ παῖ, φίλτατ', ὦ μητρὸς πόνος
Δεκάμινος, ὠδίνων δυσαλγέων τόκος,
Θεοῦ τ' ἄγαλμα τῇδ' ἐπὶ χθονὸς φανείς,
Τὰ χρηστὰ μάνθανε ἀκούσας τε κἀναγνοὺς
Τὰς τῶν θεορρήτων ὑπομνήσεις γραφῶν.
Ἐν τοῖς τε πρώτοις τοῦ δὲ Σολομῶντος βύβλου
Μεστῆς διδαγμάτων καλῶν καὶ χρησίμων,
Αὐτῷ τ' ἀρεσκόντων ἐν οὐρανῷ θεῷ,
Ὃς κἀποδώσει σοὶ τάδ' ἐκπεπονηκότι
Μικροῦ μεγίστην ἀντὶ μισθὸν ἄχθεος.
Κοῦφόν τε θέου δ' αὖθ' ὑπὸ ζυγὸν νόμου
Νομὰς φυλάσσων ἄξει ἐς ψυχηβότους,
Πάντων τε ῥύσετ' ἐκ σε κινδύνων, τέος
Φύλαξ, πατὴρ, νομεὺς, ἄναξ, σωτὴρ, θεός.
Ἀμήν.

PRECES CHRISTIANAE EXPOSITAE VERSIBVS

hexametris à Ioan. Stigelio, *ad* Philippum Camerarium Ioach. F.

*Q*Vā Deus orādi seriē, quos approbet usus,
Hinc tecum incipiā pueri li exponere uersu,
Chare mihi arcana cœli ratione, Philippe.
Cui pater, afflictæ Camerarius Hellados ingens
Gloria & assertor, Graiæ dum munera linguæ
Ingenti studio Germanis seruat in oris.

Ergo

Ergo age ſiue diem Muſis Aurora reducit,
Siue quies rerum tenebris humentibus orbem
Nox tegit, & placidos affectant mēbra ſopores:
Seu loca ſacra petis, patrias ſiue inter oliuas
Diuino accedis cumulatas munere menſas,
Has animo præſente preces, hæc debita uota
Redde Deo, explicitis orans ad ſydera palmis.
Has tibi corde preces Deus optime max. fundo,
Tempore in extremo, dubio in diſcrimine mūdi,
Impia dum Geticum ſumens in fœdera cornu
Beſtia, ſic ueteris ſtimulante furore Draconis
Exitium mundo molitur, & omnia turbat.
Hei ꝙ parua manus, numerus ꝙ paruus eorum eſt,
Ex animo cupiūt qui fratrem agnoſcere Chriſtū.
Téq; patris coluiſſe loco. Sed reſpice partem
Hanc quamcunq; tuā, tua qui ſacra uerba profeßi
Eſſe tui cupimus, niſi mens uicioſa repugnet.
Illa quidem antiquam iam pridē ab origine labē
Preſſa trahens, oculis quædam ueſtigia cernit
Mandati ueneranda tui, Sed uiribus impar
Necquicquam propria uirtute placere laborat.
At tu ſumme Deus, fons rerum & dulcis origo,
Mens æterna, potens, ſapiēs, ſola omnia præſtās,
Omnibus in rebus cuius ueſtigia monſtrat
Autoris Natura memor, qui ſolus & unus
Omnia perpetua dominus ratione gubernas,
Quæ cœlum quæ terra tenet. qui conſcia fati
Conſentire iubes terrenis ſydera rebus,
Ne caſu ſoluatur opus. Qui tempora certis

Distinguis uicibus, facis omnia, & omnia seruas.
Tu nos degeneres uultu miseratus amico
A nobis audire pater dignaris, & orbi
Sponte tuum mittis fraterna in fœdera natum
Abluat ut sordes nostras, & crimina tollat,
Et reddat merita dulcem pro morte salutem.
DA pater ut poßim te uero agnoscere cultu
Et nomen celebrare tuum, uerόque timore
Te patrem sentire Deum. Da gloria sicut
Sancta tua est per se, sic uero semper honore
Luceat in nobis, tua qui nos membra fatemur.
Ne leuis ambitio, ne uani gloria mundi
Transuersos rapiat, rebus sed in omnibus uni
Semper honos noménque tibi laudésq; ferantur.
Impia corrupti cedant uestigia cultus,
Stultáque fictilibus fidens reuerentia diuis,
Et pietas omnis fucatæ conscia curæ.
Me nutu dignare tuo, ne forte recusem
Imperio parere tuo, tua iura uereri.
PERge tuum latè populis extendere regnum,
In quo non strepitus pomposæ splendidus aulæ,
Non aurum, non arma sonāt, non quidquid inerti
Blanditur mundo, fucóque arridet inani.
Sed colit unanimis regem concordia Christum,
Propagátque pios simplex Ecclesia cultus
Angelicis adiuta choris. Da nescia frangi
Pectora, da uires animis tua dona profeßis.
Et flammis accende tuis, ut fortiter ausi
Vera repugnanti inculcent tua dogmata mundo.
Insidias

Insidias prohibe sathanæ, compesce tyrannos,
Atque suum turbam turpi quæ squalida luto
In gemmas ruit ecce tuas. dele omnia uitæ
Exempla impuræ, sacra cordibus instrue templa
Quæ resonent Christi noctésq; diésq; triumphos
Expecténtq; simul rediturum, atq; omnia mundi
Censurum scelera, & meritis noua regna daturū.
ET quoniam affectus nobis natura reliquit
Principio corrupta malos, nec nostra uoluntas
Per se grata tibi est, semper contraria cœlo
Et uerbo aduersata tuo: tua sancta uoluntas
Nos regat, & facto primum spectetur in omni.
Fac nihil incipiam, nisi quod confidere poßim
Ante tibi placitum, dignúmque fauore uideri:
Sint tibi sacra Deus cunctarum exordia rerum
Euentúsque simul, qui primum exordia rebus
Principio ipse carens fecisti, atque omnibus idem
Das finem, qui fine cares: Da uincere morbos
Hærentes animis, læsæ & contagia mentis.
Da uelut agnoscunt tua iussa, tremúntq; uerendū
Imperium unanimes, & sanctum numen adorant
Qui sociata colunt cœli commercia ciues,
Siue chori angelici, siue è tellure recepti:
Sic quoq; nos misera mundi qui in ualle tenemur
Spémque animis alimus cœli, regníque paterni
In te compositi unanimes uiuamus, & uno
Consensu tua uerba pij, tua iussa colamus.
Omnibus in te sit pietas, amor omnibus idem.
DA pater hæc etiam uitæ quorū indiget usus,

Dimensum da cuiq; suum, quo corpus alatur.
Qui uolucres pascis magnum per inane uolantes:
Qui flores etiam decoras, & lilia campi.
Hei pereant, quos urget amor sceleratus habēdi,
Quos iuuat artifici paßim ditescere fraude,
Qui specie sua furta tegunt, alijsq; rapaces
Inuigilant opibus quàm quas Deus omnib. offert.
Da uictum nos posse tuo sperare fauore
Officij memores, iussos præstare labores,
Et curam mandare tibi, tibi reddere grates.
Hoc etiam ex animo petimus, da libera uerbo
Incrementa tuo, da qui sincera profeßi
Dogmata nos doceant, rectáq; ad sydera ducant.
Ipse magistratus præsens tua munera serua,
Iustitiæq; illis, ueræ & pietatis amorem
Inspira. placidæ da nobis tempora pacis,
Vt uigeant artes de te instrumenta docendi.
En Deus infecti peccantis ab ubere matris
Quotidie iustam nos te irritamus ad iram,
Respice nos bonitate tua, qui mitis in omnes
Et solem, & pluuias iustisq; malisq; ministras.
Nostra trahens quoties ueteris contagia culpæ
Deficit à recto studijs mens lapsa sinistris,
Degeneris miserere Deus, succurre labanti,
Affectus compesce malos, siue ira furorem
Præcipitat, roditq; niger præcordia sanguis,
Seu dolor inuidiæ, seu nos uindicta laceßit,
Siue odio ardentes ferimur, seu dira libido
Ingenium à uero cœpta in contraria uersat.

Da ueniam miſeris, nec noxam iure coërce.
Quod ſi ex iure manu conſertũ poſcere mens eſt,
Nos cauſſa cadere, & longè ante perire neceſſe
Ignoſcas miſeris, ut nos ignoſcimus illis (eſt
A quibus offenſis nobis iniuria facta eſt.
Hei nimium meritæ ſecuri in tempora pœnæ,
Quorum ſunt ueniam præcordia clauſa precãti.
Ille ſuis ueniam necquidquam erroribus orat,
In quem ſic hebetis cadit obduratio mentis,
Neſciat ut læſus lædenti ignoſcere culpam.
Hãc Deus ô procul hinc dignere auertere peſtẽ.
Da ueniam danti ueniam, néue amplius erret
Corruptæ uicium dignere extinguere mentis.
ECCE cateruatim nos undiq; & undiq; tentat
Inſidijs coluber, primum non paſſus Adamum
Conditione frui quàm te donante tenebat.
Quos non ille dolos, quas non excogitat artes?
Vt genus humanum tenebris inuoluat, & omnem
Eripiat lucem miſeris, & numina uerbi
Noticiámq; tui, quæ non incendia miſcet?
Quas ſcelerum cauſſas non inuenit? ille rapinas,
Ille mouet lites, peſtes, homicidia, morbos.
Vt lupus eſuriens, uentris ſtimulante dolore
Per nemora & ſaltus, per flumina, iugera, rupes
Sæuus abit, ponitq; uago ueſtigia luſtro,
Donec oues tandem pleno deprendit ouili.
Tum furor exacuit dentes, & duplicat iram,
Irruit in numerum graſſator & omnia turbat:
Sic, ſi immane licet paruo componere monſtrum,
Spiritus

Spiritus immundus mille ingeniosus ad artes,
Mille opifex fraudũ, scelerũq; magister & autor,
In nos grassatur, tua qui mandata professi
Te colimus, natúmq; tuum, numénq; fatemur,
In prædámq; inhiat, uoluit caligine mentes,
Seducítque homines non hæc ad munera factos.
Hîc uires effunde tuas, hîc pectora firma,
Angelicas hîc excubias, hîc fulmina uerbi
Certa tui largire Deus, quibus obruat hostem
In te nostra fides, & uinci nescia uirtus.
Non ego dura pati discrimina mille recuso,
Dum tua constanti tueor mandata labore.
Sed ne deficiam, ne sæuo uincar ab hoste,
Tu mihi præsto ueni, tu suffice robora presso.
DEniq; ab aduersis nos eripe & assere rebus
Omnibus huius habet series quas impia mundi.
Nos nutu defende tuo, seu nominis hostis
Degener ille tui mendax homicidáque mentes
Obruit insidijs, scelerúmque in retia uersat.
Seu nos sollicitat pietati inimica tyrannis.
Ecce fremunt, & bella petunt funesta tyranni,
Inuisum quibus est fidei & damnabile nomen,
Qui faciunt turpes uera è pietate cothurnos
Quando libet, solóque colunt tua dogmata fuco.
Ecce ruit, fœdátque tuas sus horrida gemmas.
Illa infanda, ꝑcax, meretrix Babilonica, coniunx
Horrendi sathanæ, cui septem guttura pendent
Et totidem capita, hei diris suffusa uenenis
Monstrũ immane, ingens, pietatis lumine cassum,
Quód.

Quódque sua mundo mouet impietate stuporem.
Hei quas hoc furias secum trahit? omnia diro
Qua uenit infestat uicio, labémque nephandam
Euomit, infestum spirans ad sydera uirus.
Tu tamen hic aliquem pateris Deus optime talem
Quique tuo è populis de nato dogmata tollit,
Quique ferox animo sanctos sibi sumit honores
Qui tibi debentur, falsóque superbit honore?
Séque supra reges extollit & omnia mundi
Imperia, & fastu tumidus late omnia complet,
Vnanimo rupto diuellens fœdere reges,
Inspirátque illis rabiem, mortísque furorem,
Orbis & afflicti rabido sitit ore cruorem,
Imperio infestus, pacis uiolator & hostis.
Illius insidias, funestámque illius iram
Blasphemæq; dolos linguæ, technásque nocentes,
A nobis te iuste Deus profitentibus arce.
Aut sua cum tandem mors iura nouissima poscet,
Deuicto hoc mõstro, superato Dæmone, & omni
Curarum ingluuie, da mollem in funera somnum.
Composito da fine mori, membrisq; solutus
Fac reddam patrio uitæ spiracula cœlo.
Talia uel certè non his diuersa Philippe
Orandus Deus est, saluantis nomine Christi,
Diuina æterna genitum quem mente uoluntas
Donauit terris, ut pondera tanta subiret
Humanæ noxæ, perituri & crimina mundi
Ablueret, non ipse nocens, non ipse piandus.
Tantæ molis erat lapsam reparare salutem.

Ille

Ille igitur mortis domitor, uitæq; redemtor
Ad patrem aßistens æquali numine, nouit
Qua miseri careamus ope, qua mole premamur.
Ille intercedens offensum crimine nostro
Conciliat placátq; patrem, nil denegat illi
Per quē cuncta facit, Deus & pater ipse creator.
O quicunque cupis traducere molliter æuum
Mentéque tranquilla cœlestem accedere uitam,
Fide Deo & contra mundum feruentius ito.
Orandi studium ne desere, fungere iusso
Officio, feret hæc plenos tibi regula fructus.

FINIS.

CHRISTOPHORO ZIEGLERO CLARISSIMI VIri Bernardi &c. Filio, Ioan. Stigel.

MAne ubi diuino lux reddita munere mūdo
Accendit flamma plena micante diem,
Te tuus à somno quando Angelus excitat alto,
Excubias pro te qui uigilanter agit,
Christophore inuicto puer ô carißime Christo:
Has fidente Deo pectore redde preces.
Et quia nunc docto cum patre recedis ab Albi,
Hoc animi pignus carmen habeto mei.
Viue diu, & clari laudes imitare parentis,
Sit pietas uitæ regula tota tuæ.

Preces

OMnipotens, æterne Deus, mens edita nullo
Principio, mens sine carẽs, mens omnia cõ
Omnia q̃ uerbo motũ spirante creasti. (plens,
Alme pater, triplici simplex in numine numen,
Qui culpam humanã, & casum miseratus acerbũ
Mente tua genitum Christum, cordísq; paterni
Effigiem, miser ô placide largitus es orbi,
Vt Deus accipiens humani corporis artus
Victima pro nostra caderet non noxia culpa.
Illum etenim mittens cœlesti uoce dedisti
Signa animi manifesta tui, cum clanguit æther,
Hunc audite, mihi dilectus filius hic est,
In quo lætitia est, in quo mihi sancta uoluptas.
Sancte Deus, sapiens, fortis, mitißime Iudex,
Caste, potens, liber, qui præstas omnia solus,
Vt tua non aliquem bonitas habet inclyta finem,
Sic precibus sis præsto meis. En omnia culpæ
Agnosco monumenta meæ, pœnásq; pauesco,
Et doleo peccasse miser, cupióque renasci.
Respice me miserum, culpam miserere fatentis.
Tu siquidem es uiua miseris sic uoce locutus,
Viuo ego uiuo Deus, lapsi non expeto mortem
Sed uolo conuersum salua resipiscere uita.
Quin etiam ille tuus, qui tecum tantus & idem,
Prostrator mortis Christus, mitisq; Sacerdos,
Per nomen tua dona suum nos poscere iußit:
Hunc propter miserere mei, mea pectora purga
Vi spirante tua, labémq; absterge nocentem,

Vt

Vt sint pura tui templa & domicilia uerbi.
Tum linguã regere atq; animũ dignare uagantẽ,
Ne uelit illa loqui, tua quod diuina uoluntas
Non probet, & meritã quod te succendat in irã.
Néue hîc degeneris securus in otia uitæ
Lapsus, ab angusto deflectat tramite ueri.
Collige, redde, foue, rege, respice, flecte, guberna
Exiguum hunc cœtum, qui uero agnoscere cultu
Te didicit, natúmque tuum ceu debet honorat.
Hæc etiam studia & dextras quas discimus artes
Fac tueare Deus, quibus instrumenta docendi
Perficit, & leges uiuendi suppetit usus.
Inde tuum uerbum rectè tractare facultas
Inde tibi æternas resonans Ecclesia laudes.
Gaude animæ uis tota meæ, mihi præbuit aures
Qui nescit duro fidentem fallere uultu.
Iámque opus incepto mihi rideat omne labore
Totáque lux abeat faustis feliciter horis.

Viteberga VII. Kalendas Iunij.
Anno M. D. XLV.

PRECATIO PRO ECCLESIA DEI, EX VERBIS Iesaiæ, Cap. LXIII. Carmine reddita à Ioanne Stigelio.

Conditor ô cœli, subiecti conditor orbis,
Ante creata Deus, sine origine uiuus et unus
Fine carens, solúsq; potens, atq; omnia præstans,

Qu

Qui pater es, gaudésque patris pietate probari,
Qui patrio fidi gentem Israëlis amore
Ipse gubernasti, Pharij cum tela Tyranni
Effugeret, medias illæsa per æquoris undas.
Túque patris fili, diuinæ mentis imago,
Christe Deus, miseris sed homo dignate uocari,
Dum mortem meritis preciosa morte salutem
Et uitam reddis, Mediator & optime testis
Ante patrem ueniæ, patria qui mente uerendus
Ceu dextra trepidũ comprendẽs uindice Mosen
Agmina Erythræas duxisti tuta per undas,
Stante graui ceu mole freto, ponentibus Euris,
Et siccis pedibus populo calcante profundum.
Túque patris natique simul spirabile numen
Quod mentes hominum diuino accendis amore
Pectoráq; instauras, & uires cordibus addis,
Spiritus alme, tuo populis qui robora flatu
Aspirans, motus faciles, uirésque dedisti,
Cum uada purpurei penetrarent inuia ponti
Et similes starent æternis rupibus undæ,
Impiáque immanem fallens audacia regem
Arma uirósque imi raptaret gurgite fundi.
Hoc etiam summo miseri in discrimine mundi
Parua sub ingenti dum pressa Ecclesia motu
Fluctuat, & regum manifestam sustinet iram,
Summe pater mentes populiq; ducúmq; guberna,
Nate potens agmen positæ dux eripe fraudi,
Spiritus afflatu da motum, & suffice uires.
O æterne Deus, dux unice, & unice uictor,

Affer opem tanto quassatis turbine rebus,
Et caussam defende tuam, tua gloria uincat,
Dum tua sincerè populo mandata professo
Non unus Pharao ferrum minitatur & undas.
Da uires animis, da nescia pectora frangi
Arma fide superare doce, pietate tumultus,
Vt queat insanis Ecclesia pressa Tyrannis
Impositum perferre iugum, uictrixque ferendo
Pace colens aliqua diuini oracula uerbi
In patriam, sæui reuocare catharmata mundi,
Et tandem ad cœlum spretis euadere terris
Ante patrem æternũ Christo ducente triumphũ.

Anno M. D. XLVI.

EPISTOLAE DVAE

PLENAE PIETATE ET DOCTRINA ueritatis, de fide & caritate, Basilij Cæsariensis Episcopi.

ΤΗ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ βασίλειος.

ΤΙΣ δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς; καὶ πετασθήσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ καταπαύσω τὸν πόθον ὃν ἔχω ὧδε τῇ συντυχίᾳ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης. νυνὶ δὲ οὐχὶ πτερύγων ἐνδεῶς ἔχω μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος πάλαι μέν μοι ὑπὸ μακρᾶς ἀῤῥωστίας πεπονηκότος, νῦν δὲ ὑπὸ τῶν συνεχῶν θλίψεων

παντ-

παντελῶς συντετριμμένου. τίς γὰρ οὕτως ἀδαμάντινος τὴν ψυχήν; τίς οὕτω παντελῶς ἀσυμπαθὴς καὶ ἀνήμερος ὅς ἀκούων διὰ πανταχόθεν ἡμᾶς προσβάλλοντος στεναγμοῦ, οἷον ἀπό τινος χοροῦ κατηφοῦς κοινόν τινα θρῆνον καὶ σύμφωνον προσηχοῦντος, μὴ οὐχὶ παθεῖν τὴν ψυχὴν, καὶ κατακαμφθῆναι εἰς γῆν, καὶ ταῖς ἀμηχάνοις ταύταις μερίμναις παντελῶς ἐκτακῆναι; ἀλλὰ δυνατὸς ὁ ἅγιος θεὸς, δοῦναί τινα λύσιν τῶν ἀμηχάνων. καὶ χαρίσασθαι ἡμῖν τινα τῶν μακρῶν πόνων ἀναπνοήν. ὥστε καὶ ὑμᾶς τὴν αὐτὴν ἔχειν ἀξιῶ παράκλησιν. καὶ τῇ ἐλπίδι τῆς παρακλήσεως χαίροντας ἡμᾶς τὸ παρὸν ἀλγεινὸν τῶν θλίψεων ὑπομένειν. εἴτε γὰρ ἁμαρτημάτων ἀποτίννυμεν δίκας, ἱκαναὶ αἱ μάστιγες πρὸς παράκλησιν λοιπὸν τῆς ἐφ' ἡμῖν ὀργῆς τοῦ θεοῦ. εἴτε τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνας διὰ τῶν πειρασμῶν τούτων βεβαιούμεθα, δίκαιος ἀθλοθέτης μὴ ἐᾶσαι ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα ὑπενεγκεῖν, ἀλλ' ἤδη τοῖς προπεπονημένοις, ἀποδοῦναι ἡμῖν τὸν τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἐλπίδος στέφανον. μὴ οὖν ἀποκάμωμεν ἐναθλοῦντες, εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγῶνας. μὴ δὲ δι' ἀνελπιστίας, τὰ πονηθέντα ἡμῖν προώμεθα, οὐ γὰρ μία πρᾶξις ἀνδρείας, οὐδὲ βραχὺς

πόνος τὸ τῆς ψυχῆς καρτερὸν διαδείκνυσιν, ἀλλ' ὁ δοκιμάζων ἡμῶν τὰς καρδίας διὰ μακρᾶς καὶ παρατεταμένης τῆς δοκιμασίας βούλεται ἡμᾶς τῆς δικαιοσύνης στεφανίτας ἀναδειχθῆναι. μόνον ἀνέγκλητον φυλασσέσθω τὸ φρόνημα ἡμῶν. ἄσειστον τὸ στερέωμα ἡμῶν τῆς εἰς χριστὸν πίστεως διατηρείσθω. καὶ ἥξει ἐν τάχει ἀντιληψόμενος ἡμῶν. ἥξει καὶ οὐ χρονιεῖ. ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι. ἔτι μικρόν. οὕτως οἶδε ψυχαγωγεῖν τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ μέλλοντος, τοὺς ἑαυτοῦ τροφίμους τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὰς θλίψεις ἡ ἐλπίς. ἐκ τοῦ σύνεγγυς δὲ πάρεστι τὰ ἐλπιζόμενα. καὶ γὰρ ὅλον τις εἴποι τὸν ἀνθρώπινον βίον, σμικρότατόν ἐστι διάστημα παντελῶς, συγκρίσει ἐκείνου τοῦ ἀπεράντου αἰῶνος τοῦ ἐν ταῖς ἐλπίσιν ἀποκειμένου. πίστιν δὲ ἡμεῖς, οὔτε παρ' ἄλλων γραφομένην ἡμῖν νεωτέραν παραδεχόμεθα, οὔτε αὐτοὶ τὰ τῆς ἡμετέρας διανοίας γεννήματα παραδιδόναι τολμῶμεν, ἵνα μὴ ἀνθρώπινα λογίζωνται τὰ τῆς εὐσεβείας ῥήματα, ἀλλ' ἅπερ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων δεδιδάγμεθα, ταῦτα τοῖς ἐρωτῶσιν ἡμᾶς διαγγέλλομεν. αὕτη τοίνυν ἐκ πατέρων πολιτευομένη τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμῶν, ἡ γραφεῖσα παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων πίστις τῶν κατὰ νικαίαν συνελθόντων ἡμῖν. οὐ παραιτούμεθα δέ, ἵνα μὴ ὄκνου ἔγκλημα ἀπενεγκώμεθα, καὶ αὐ-

τὰ τὰ ῥήματα ἐνσημαῖναι τῷ γράμματι, ἔστι δὲ, ταῦτα. Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον ἰησοῦν χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ. τουτέστιν, ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ. γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα. ὁμοούσιον τῷ πατρί. δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ. τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν. σαρκωθέντα. ἐνανθρωπήσαντα. παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανούς. ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τοὺς δὲ λέγοντας ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι ἢ τρεπτὸν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τούτους, ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία. πιστεύομεν τούτοις. ἐπειδὴ δὲ ἀδιόριστος ἦν ὁ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγος. οὔπω τότε τῶν πνευματομάχων ἀναφανέντων, τὸ χρῆναι ἀναθεματίζεσθαι τοὺς λέγοντας τῆς κτιστῆς εἶναι καὶ δουλικῆς φύσεως τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐσίγησαν. οὐδὲ ἓν γὰρ ὅλως τῆς θείας καὶ μακαρίας τριάδος κτιστόν.

ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΥΑΝΩΝ ΤΟΥ μεγάλου Βασιλέως.

Ο ἀνακαλύπτων βαθέα, καὶ φανερῶν βουλὰς καρδιῶν ὁ κύριος, ἔδωκε καὶ τοῖς ταπεινοῖς σύνεσιν τῶν δυσθεωρήτων, ὥς τινες οἴονται, τεχνασμάτων. οὐδὲν οὖν ἡμᾶς ἔλαθεν. οὐδὲ τῶν πεπραγμένων τι κεκρυμμένον. ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς, οὔτε ὁρῶμεν οὔτε ἀκούομεν ἄλλο τι, ἢ τὴν εἰρήνην τοῦ θεοῦ, καὶ ὅσα πρὸς αὐτὴν φέρει. εἰ γὰρ καὶ ἕτεροι δυνατοὶ καὶ μεγάλοι καὶ ἑαυτοῖς πεποιθότες. ἀλλ' ἡμεῖς οἱ μηδὲν καὶ τοῦ μηδενὸς ἄξιοι, οὐκ ἄν ποτε τοσοῦτον ἑαυτοὺς ὑπολάβοιμεν, ὥστε ἐν τῇ μονώσει δύνασθαι, περιέσεσθαι τῶν πραγμάτων. ἀκριβῶς εἰδότες ὅτι πλέον ἡμεῖς τῆς ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀδελφῶν, ἐπικουρίας δεόμεθα, ἢ ὅσον ἡ ἑτέρα τῶν χειρῶν τῆς ἑτέρας. Ἐπεὶ δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευῆς τὸ ἀναγκαῖον τῆς κοινωνίας, ὁ κύριος ἡμᾶς ἐδίδαξεν. ὅταν γὰρ πρὸς αὐτὰ ταῦτα ἀπίδωμεν τὰ μέλη ἡμῶν, ὅτι οὐδὲν, οὐδὲν ἑαυτῷ πρὸς ἐνέργειαν αὐταρκές, πῶς ἐμαυτὸν λογίσομαι διαρκεῖν ἑαυτῷ πρὸς τὰ τοῦ βίου πράγματα; οὔτε γὰρ ἂν ποὺς ἀσφαλῶς βαδίσειε μὴ συνυποστηρίζοντος τοῦ ἑτέρου, οὔτ' ἂν ὀφθαλμὸς ὑγιῶς ἴδοι, μὴ κοινωνὸν ἔχων τὸν ἕτερον, καὶ μετ' αὐτοῦ συμφώνως προσβάλλων

τοῖς

τοῖς ὁρατοῖς. καὶ ἀκοὴ ἀκριβεστέρα ἡ διὰ ἀμφοῖν τοῖν πόροιν τὴν φωνὴν δεχομένη. καὶ ἀντίληψις κραταιοτέρα, τῇ κοινωνίᾳ τῶν δακτύλων. καὶ ἁπαξαπλῶς οὐδὲν οὔτε τῶν ἐκ φύσεως, οὔτε τῶν ἐκ προαιρέσεως κατορθουμένων, ὁρῶ ἄνευ τοῦ τῶν ὁμοφύλων συμπνοίας ἐπιτελούμενον. ὅπου γε καὶ αὐτὴ ἡ προσευχὴ μὴ ἔχουσα τοὺς συμφωνοῦντας ἀδρανεστέρα πολλῷ ἑαυτῆς. καὶ ὁ κύριος ἐπηγγείλατο μέσος γενήσεσθαι δύο ἢ τριῶν ἐπικαλουμένων αὐτὸν ἐν ὁμονοίᾳ, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν οἰκονομίαν ὁ κύριος κατεδέξατο, ἵνα εἰρηνοποιήσῃ, διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὥστε διὰ πάντα ταῦτα, ἐν εἰρήνῃ μένειν τὰς λοιπομένας ἡμῶν ἡμέρας, εὐχόμεθα. ἐν εἰρήνῃ δὲ γενέσθαι τὴν κοίμησιν ἡμῶν αἰτοῦμεν. ὑπὲρ ταύτης οὐδὲ πόνον ἐλλείπειν ὅν τινα οὖν ἔγνωκα. οὐ ταπεινόν τι φθέγξασθαι ἢ ποιῆσαι. οὐχ ὁδοιπορίας μῆκος ὑπολογίσασθαι. οὐκ ἄλλο τι τῶν ὀχληρῶν ὑποστείλασθαι, ὥστε τῶν μισθῶν τῆς εἰρηνοποιΐας ἐπιτυχεῖν. κἂν μὲν ἕπηταί τις ταῦτα καθηγουμένοις ἡμῖν, τοῦτο ἄριστον, καὶ εὐχῆς τυγχάνει πέρας. ἐὰν δὲ πρὸς τὴν ἐναντίαν ἀφέλκῃ, ἐγὼ μὲν οὐδὲ οὕτω τῆς ἑαυτῆς κρίσεως ἀποστήσομαι. αὐτὸς δὲ ἕκαστος τῆς οἰκείας ἐργασίας ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως, τοὺς καρποὺς ἐπιγνώσεται.

D. AVSONII GALLI PRECATIO MATVTINA ad omnipotentem Deum, pro commodis uitæ huius.

OMnipotẽs, quem mẽte colo, Pater unice rerũ
Ignorate malis, at nulli ignote piorũ.
Principio extremóque carens, antiquior æuo,
Quod fuit aut ueniet, cuius formámq; modúmq;
Nec mens complecti poterit, nec lingua profari,
Cernere quem solus, corámque audire iubentem
Fas habet & patriam propter considere dextrã
Ipse opifex rerum, rebus caussa ipsa creandis
Ipse Dei uerbum Deus anticipator & autor
Mundi, quem facturus erat. Generatus in illo
Tempore, quo tempus nondum fuit, editus ante
Quàm iubar & rutilus cœlum illustraret eous.
Quo sine nil actum. per quem facta omnia. Cuius,
In cœlo solium. Cui subdita terra sedenti,
Et mare, & obscuræ chaos insuperabile noctis
In requie cuncta ipse mouens, uegetator inertum
Non genito genitore deus, qui fraude superbi
Offensus populi gentes in regna uocauit,
Stirpis adoptiuæ meliore propage colendus.
Cernere quem licuit proauis, quo numine uiso
Et patrem uidisse datum, contagia nostra
Qui tulit, & diri passus ludibria leti
Esse iter æternæ docuit remeabile uitæ.
Nec solam remeare animam, sed corpore toto
Cœlestes intrare plagas, & inane sepulcri

Arca-

Arcanum uacuis adopertum linquere terris.
Nate patris summi, nostróque salutifer æuo,
Virtutes patrias genitor cui tradidit omneis,
Nil ex inuidia retinens, plenúsq; datorum
Pande uiā precibus, patriásq; hæc pfer ad aures.
Da pater inuictam cōtra omnia crimina mentem,
Vipereúmque nefas nocituri auerte ueneni,
Sit satis antiquā serpens quòd perdidit Heuam,
Deceptúmq; adiunxit Adam. nos sera nepotum
Semina ueridicis ætas prædicta Prophetis
Vitemus laqueos quos letifer implicat anguis.
Pande uiam, qua me post uincula corporis ægri
In sublime feram, puri qua lactea cœli
Semita uentosæ superat uaga nubila lunæ:
Qua proceres abiere pij, quáq; integer olim
Raptus quadriiugo penetrat sup æthera curru
Helias, & solido cum corpore præuius Enoch.
Da pater æterni speratam luminis auram
Si lapides non iuro deos, unúmq; uerendi
Suspiciens altare sacri, libamina uitæ
Intemerata fero, si te domini que deique
Vnigenæ cognosco patrem, iunctúmque duobus,
Qui super æquoreas uolitabat spiritus undas.
Da genitor ueniam, cruciatáque pectora purga.
Si te non pecudum fibris, non sanguine fuso
Quæro, nec arcanis numen coniecto sub extis:
Si scelere abstineo, erroriq; obnoxius, & si
Opto magis quàm fido bonus purúsq; probari,
Confessam dignare animam, si membra caduca

Execror,& tacitum si pœnitet, altáque sensus
Formido excruciat, tormentáque sera gehennæ
Anticipat, patitúrque suos mens saucia manes:
Da pater hæc nostro fieri rata uota precatu,
Nil metuam, cupiámque nihil, satis hoc rear esse,
Quod satis est. nil turpe uelim, nec causa pudoris
Sim mihi, nec faciam cuiquam, quæ tempore eodē
Nolim facta mihi, nec uero crimine lædar,
Nec maculer dubio. paulum distare uidetur
Suspectus ueréque reus. malè posse facultas
Nulla sit, & bene posse aßit tranquilla potestas.
Sim tenui uictu atque habitu, sim carus amicis,
Et semper genitor sine uulnere nominis huius.
Non animo doleam, non corpore, cuncta quietis
Fungantur membra officijs, nec saucius ullis
Partibus amissum quicquam desideret usus.
Pace fruar, securus agam, miracula terræ
Nulla putem. suprema mihi cum uenerit hora,
Nec timeat mortem bene conscia uita, nec optet.
Purus ab occultis cum te indulgente uidebor,
Omnia despiciam, fuerit cum sola uoluptas
Iudicium sperare tuum, quod dum sua differt
Tempora, cunctatúrq; dies, procul exige sæuum
Insidiatorem blandis erroribus anguem.
Hæc pia, sed mœsto trepidantia uota reatu
Christe apud æternum placabilis assere patrem
Saluator Deus ac dominus, mens, gloria, uerbum,
Filius ex uero uerus, de lumine lumen,
Aeterno cum patre manens, in sæcula regnans,

Consona

Cõsona quem celebrat modulato carmine plebes,
Et responsuris ferit aëra uocibus Amen.

AD NEPOTEM PROTREPTICON, DE STVdio puerili, eiusdem carmen.

SVnt etiam musis sua ludicra mista camœnis
Otia sunt mellite nepos, nec semper acerbi
Exercet pueros uox imperiosa magistri,
Sed requies, studijq́; uices rata tempora seruant.
Et satis est puero memori legisse libenter,
Et cessare licet. Grato scola nomine dicta est,
Iusta laboriferis tribuantur ut otia musis.
Quo magis alternum certus succedere ludum
Disce libens, longum delenitura laborem
Interualla damus, studium puerile fatiscit,
Læta nisi austeris uarientur festa profestis.
Disce libens, tetrici nec præceptoris habenas
Detestere nepos, nunq̃ horrida forma magistri,
Ille licet tristis senio, nec uoce serenus
Aspera contractæ minitetur iurgia frontis,
Nunquã immanis erit, placet assuetudine uultus,
Qui semel imbuerit, rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem. Pappos auiásq; trementes
Anteferunt patribus seri noua cura nepotes.
Sic neque Peliden terrebat Achillea Chiron
Thessalico permistus equo, nec pinifer Atlas
Amphitryoniadem puerum, sed blandus uterque
Mitibus alloquijs teneros mulcebat alumnos.

Tu

Tu quoq; ne metuas, quamuis scola uerbere multo
Increpet, & truculēta senex gerat ora magister.
Degeneres animos timor arguit, at tibi consta
Intrepidus nec te clamor, plagæq; sonantes,
Nec matutinis agitet formido sub horis.
Quòd sceptrū uibrat, ferulæ quòd multa supellex
Virgea, quòd mollis scuticam prætexit aluta,
Quòd feruent trepido subsellia uestra tumultu.
Pompa loci & uani fugiatur scena timoris.
Hæc olim genitórque tuus genitrixq; secuti
Securam placido mihi permulsere senectam.
Tu senium quodcunque super labentibus annis
Fata dabunt, qui nomen aui geris indole prima
Prime nepos, uel re, uel spe mihi porge fruendū,
Nunc ego te puerum, mox in iuuenilibus annis
Iámque uirum cernam, si fors ita iusserit, aut si
Inuidia est, sperabo tamen, nec uota fatiscent.
Vt patris, útque mei non immemor ardua semper
Præmia Musarum cupias facundus, & olim
Hac gradiare uia, qua nos præcessimus, & cui
Proconsul genitor, præfectus auunculus instant.
Perlege quodcūq; est memorabile, prima monebo
Perlege quodcūq; est memorabile, et ut tibi ꝓsit.
Cònditor Iliados, & amabilis orsa Menandri
Euoluenda tibi, tu flexu & acumine uocis
Innumeros numeros doctis accentibus effer.
Affectúsque impone legens, distinctio sensum
Auget, & ignauis dant interualla uigorem.
Ecquando ista meæ contingent dona senectæ?

Quan-

Quando oblita mihi tot carmina tótq; per æuum
Connexa historiæ soccos, aulæáque regum
Et melicos, lyricósq; modos præfando nouabis?
Obductósq; seni facies puerascere sensus?
Te præeunte nepos modulata poëmata Flacci,
Altisonúmq; iterum fas est didicisse Maronem.
Tu quoq; qui Latium lecto sermone Terenti
Comis, & astricto percurris pulpita socco,
Ad noua uix memorem diuerbia coge senectam.
Iam facinus Catilina tuum, Lepidíq; tumultum
Ab Lepido, & Catulo iam res, & tēpora Romæ
Orsus bissenos seriem connecto per annos.
Iam lego ciuili mistum Mauorte duellum,
Mouit quod socio Sertorius exul Ibero.
Nec rudis hoc auus admoneo, sed mille docendo
Ingenia expertus multos lactantibus annis
Ipse alui, gremióq; fouens, & murmura soluens
Eripui tenerum blandis nutricibus æuum.
Mox pueros molli monitu, & formidine leni
Pellexi, ut mites peterent per acerba profectus,
Capturi dulcem fructum radicis amaræ.
Idem uesticipes motu iam puberis æui,
Ad mores, artésq; bonas, fandíq; uigorem
Produxi, quanquam imperium ceruice negarent
Ferre, nec insertis præberent ora lupatis.
Ardua temperies, dura experientia, rarus
Euentus, longo rerum spectatus ab usu,
Vt regat indocilem mitis censura iuuentam,
Quæ tolerata mihi, donec iam ærumna iuuaret,
Leni-

Lenirétque usum bona consuetudo laborum.
Donec ad angustæ pia munera disciplinæ
Accirer, varióque accingerer auctus honore,
Aurea cum parere mihi palatia iussum,
Absistat Nemesis, ferat & fortuna iocantem,
Præsedi imperio dum prætexatus in ostro.
Et sceptro & solio sibi præfert iura magistri,
Maiorésque putat nostros Augustus honores,
Quos mox sublimi maturus protulit auctu,
Quæstor ut Augustis patri natóque crearer,
Vt præfecturam duplicem, sellámque curulem,
Vt trabeam, pictámq; togam mea præmia Consul
Induerer, fastísque meis prælatus haberer.
His ego quæsiui meritum, quàm grande nepoti
Consul auus, luménque tuæ præluceo uitæ,
Quamuis & patrio iamdudum nomine clarus
Posses ornatus, posséque probatus haberi,
Accessit tamen ex nobis honor inclytus, hunc tu
Effice, ne sit onus, per te ut connixus in altum
Conscendas, speréque tuos te consule fasces.

ΟΤΙ ΟΛΙΓΟΙ ΠΙΣΤΟΙ, ΕΠΙ-
γραμμα Ἰωαχὶμ. Καμεράρ.

Ἐσμὲν ἄρ, ὡς λεγόμεσθα, τεοὶ φίλε Χριστὲ μαθηταί,
Καὶ φέρομεν πιστὴν ἐκ σέθ' ἐπωνυμίην;
Ἀλλὰ τί μὴ τηρεῖν τὰ σὰ ῥήματα πάντου ὁμοί
Σῆς τ' ἀΐδην φωνῆς ἴσην ἔχουσι πόνον); (ὡς

Η πόλλ'

Ἢ πολλ' οὐκ ἀρνῶν κατὰ ποιμνίον εἰσ' ἔριφοι δέ,
Οὐδ' εὕρῃς πολλοὺς ποιμένας ἀλλ' ἐρίθους
Ἀλλὰ σὺ ὦ μετὰ χεῖς' ἐλπὶς σώτειρα νοούντων,
Σοὶ πιστευσάντων οὐνόος ἴσθι φύλαξ.

ΤΙΣ Η ΑΛΗΘΗΣ ΣΟΦΙΑ καὶ δικαιοσύνη.

Τίς σοφίη τ' ἀρετή τ' ἐστ' ἐν θνητοῖσιν ἀληθής;
Εἴ τις ἐρεῖν βαιῷ τοῦτο δύναιτο λόγῳ;
Τὸν μόνον ἀΐδιον καὶ ζωουργὸν θεὸν αὐτὸν
Ἐξ αὐτοῦ γνῶναι ῥήμασιν οὐρανίοις,
Κυρίου ἡμετέρου καὶ λυτρωτοῦ πατέρ' ὄντα,
Καὶ διὰ τοῦ δ' ἡμῖν ἵλεω αὐτόμεν).
Λεξάσθω σοφίην ἄλλην σφετέραν τιν' ἀρ' ἄλλην
Αὐτὰρ ἰουδαῖος ἑὸν δικαιοσύνην.
Ἡμεῖς δ' οἱ τάλανοι μοροίτε ἁμαρτωλοίτε,
Οἱ πάντων ἀγαθῶν ὄντες ἐν ἀμμορίῃ,
Μοῦνην ὦ θεοῦ υἱὲ θεὸς καὶ σῶτερ Ἰησοῦ,
Καὶ σοφίην ἔχομεν καὶ σὲ δικαιοσύνην.

ΤΕΛΟΣ.